

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

ANDRA KAMMAREN

Nr 6

12—16 februari.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 12 februari.

Svar på interpellation av herr Hansson i Skegrie ang. inrättande av investeringsfonder för jordbruk	3
Interpellation av herr Lundberg ang. tillämpningen av 1942 års lag om fornminnen	4

Tisdagen den 15 februari.

Yttrande i anledning av ett interpellationssvar	8
---	---

Onsdagen den 16 februari.

Svar på interpellationer av	
herr Svensson i Ljungkile ang. tillgodoseende av de mindre jordbrukarnas behov av tillskottsfoder	10
fru Eriksson i Stockholm och herr Huss ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten	15
herr Ericsson i Näs ang. viss ändring av bestämmelserna om ransoning av matfett åt årsanställda lantarbetare	26
Uppsägning av överenskommelsen om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.	28
Förvärv av vissa fastigheter invid Uppsala högar	33
Arbeten inom försvaret	36
Interpellationer av	
herr Svensson i Ljungkile ang. bebyggande av viss fastighet vid Svinesundsbron	37
herr Nilson i Spånstad ang. kontrollen över efterlevnaden av vissa kristidsbestämmelser	39

Samtliga avgjorda ärenden.

	Sid.
Onsdagen den 16 februari.	
Val av opinionsnämnd	9
Val av valmän med suppleanter för utseende av tryckfrihetskommittéer	9
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. uppsägning av överenskommelsen av den 30 juni 1948 om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.	28
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II (utrikesdepartementet)	33
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet)	33
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II (ecklesiastikdepartementet)	33
— nr 23, ang. utgifter å tilläggsstat II (folkhushållningsdepartementet)	36
— nr 24, ang. anslag under statens utlåningsfonder och fonden för förslag till statsverket (handelsdepartementet)	36
— nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition ang. utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet)	36
— nr 25, ang. anslag under försvarets fonder m. m.	36
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning	37
— nr 4, ang. granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning	37
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. ändrad lydelse av förordningen ang. bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur	37
<i>Andra kammarens första tillfälliga utskotts</i> utlåtande nr 1, ang. åtgärder mot dåliga och för goda barnfilmer	37

Lördagen den 12 februari.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 28, angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 29, angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter; och

nr 32, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Svar på interpellation ang. inrättande av investeringsfonder för jordbruk.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *WIGFORSS*, som anförde: I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Hansson i Skegrie till mig framställt följande fråga:

Avser herr statsrådet att inom en nära framtid låta utreda frågan om inrättande av investeringsfonder vid jordbruk och om de speciella former, under vilka sådana måste inrättas?

I anledning härav får jag anföra följande:

Såsom interpellanten framhållit har frågan om inrättandet av investeringsfonder för jordbruk vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens behandling, senast vid 1948 års riksdag. Så-

lunda yrkades i flera motioner vid nämnda riksdag, att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning och förslag rörande införande av investeringsfonder för jordbruk. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 45 i anledning av dessa motioner erinrade 1948 års bevillningsutskott om det av 1943 års jordbrukstaxeringskommitté framlagda förslaget angående taxering av jordbruk efter bokföringsmässiga grunder. Det syntes enligt utskottets mening böra undersökas, huruvida icke den av de sakkunniga ifrågasatta ändrade metoden för inkomstberäkningen skulle kunna bereda ökad möjlighet till införande av investeringsfonder för jordbruk. Utskottet ansåg för den skull, att denna fråga borde upptagas till förnyat övervägande i anslutning till genomförandet av lagstiftningen om bokföringsmässig inkomstberäkning för jordbruk. Då utskottet fann det angeläget, att alla tänkbara möjligheter till en lösning av frågan därvid bleve undersökta, ansåg utskottet sig böra förorda skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i ämnet. Riksdagen fattade beslut i enlighet härmed.

För egen del anser jag — i likhet med 1948 års bevillningsutskott — att frågan om inrättandet av investeringsfonder för jordbruk lämpligen bör upptagas till prövning i samband med genomförandet av lagstiftningen om bokföringsmässig inkomstberäkning för jordbruket. Jag hade tidigare räknat med att sistnämnda fråga skulle kunna föreläggas riksdagen vid den nu pågående sessionen. Till följd av bland annat den utökning av arbetsuppgifterna, som källskattereformen medfört för finansdepartementets rättsavdelning, har emellertid en förskjutning av arbetsprogrammet inträtt; och jag räknar så-

Interpellation ang. tillämpningen av 1942 års lag om fornminnen.

lunda inte längre med att propositionen angående bokföringsmässig inkomstberäkning för jordbruk skall kunna föreläggas årets riksdag.

Vid angivna förhållande synes det inte lämpligt att redan nu igångsätta en utredning beträffande frågan om investeringsfonder för jordbruk. Förutsättningar för en dylik utredning kunna enligt min mening inte anses föreligga, förrän frågan om bokföringsmässig inkomstberäkning för jordbruket avancerat så långt att i direktiven för utredningen kunna angivas de huvudsakliga grunder, på vilka utredningen härutinnan bör bygga.

Vidare yttrades ej.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner: och hänvisades därvid

till bankoutsrottet propositionerna:

nr 21, angående livränta till Anna Söderkvist m. m.; och

nr 26, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 4 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 27, angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån; och

nr 31, angående inrättande av en försöksgård i Sunne socken, Värmlands län.

§ 5.

Föredrogos den av herr *Hansson* i Skediga vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående viss ändring av gällande skattebestämmelser.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Interpellation ang. tillämpningen av 1942 års lag om fornminnen.

Herr LUNDBERG erhöll på begäran ordet och yttrade: 1942 års lag om fornminnen tillkom för att skydda och tillvarataga historiska och kulturella minnesmärken från gången tid. Dåvarande justitieministern underströk i sin motivering till lagen, att bevaras ej gamla minnesmärken, försvinner en viktig förutsättning för att hålla vid liv känslan av samhörighet med gångna generationer. Han betonade att frågan om positiva resultat icke endast beror på ekonomiska förhållanden utan även i hög grad på de vårdande organens sätt att handha sitt värv. Befolkningens intresse bör väckas och tillmötesgående visas, eljest förbytes värden för minnesmärken i missnöje med de band, som deras helgd emellanåt måste lägga på den enskilde.

Lagens utformning innebär en kraftig inskränkning i enskild rätt. Riksantikvarien och länsstyrelserna tillerkändes vittgående maktbefogenheter, och avgörandet i dessa viktiga frågor blev beroende av ett mycket litet antal olika personliga uppfattningar. Andra lagutskottet förutsatte att lagens tillämpning skulle handhas med vederbörligt hänsynstagande till olika intressen. Utskottet betonade särskilt att — hur än frågan om skyddet för kulturminnena regleras — här liksom på åtskilliga andra områden mycket beror på det sätt, varpå lagstiftningen kommer att tillämpas. Utskottet förväntade, att myndigheterna vid behandlingen av förekommande ärenden skulle ingående pröva omständigheterna i det särskilda fallet och därvid under beaktande av kulturminnesvårdarens krav jämväl visa förståelse för övriga berättigade intressen.

De som skola handha lagens svåra och ömtåliga tillämpning i det praktiska livet ha icke endast ett makt-

Interpellation ang. tillämpningen av 1942 års lag om fornminnen.

påliggande ansvar, de måste även visa vilja och förmåga att vidsynt beakta och avväga olika intressen samt kunna samråda med och få förtroende hos såväl enskilda som den bygds befolkning, vilken skall leva sitt dagliga liv i den miljö, som fornminnesvårdaren i hög grad påverkar. Ett levande intresse inom en gammal kulturbygd kan raseras, om dess befolkning med rätt eller orätt får en uppfattning av att berättigade intressen icke bli beaktade av myndigheter, som äro stationerade utanför fornminnesplatsen men som äga rätt att över den bestämma. Dessa frågor böra ägnas stor uppmärksamhet, så att en snedvridning av syftet ej åstadkommes. Det ankommer givetvis i första hand på ecklesiastikdepartementet att följa denna fråga med uppmärksamhet, men då fornminnesfrågan regleras i lag, ankommer det på justitiedepartementet att granska om lagens anda och syfte kommer till uttryck i dess praktiska tillämpning.

Uppland och Gamla Uppsala i synnerhet är ett centrum för fornminnesmärken. Detta gör det nödvändigt att man går fram restriktivt och bevarar endast det värdefulla och att fornminnesvårdens folk också beaktar enskilda och samhällliga nutidskrav, som väl också skola bli en grund för framtida fornforskning.

Befolkningen i Gamla Uppsala, som har ett levande intresse, känsla och ansvar för bygdens förpliktande traditioner i svenskt samhällsliv, har den uppfattningen att de myndigheter som handha tillämpningen av 1942 års lag om fornminnesvård icke taga den hänsyn till bygdens berättigade krav, som dagens anda förutsätter. Fornlämningsområdet i Gamla Uppsala är mycket omfattande. Riksantikvarieämbetet har förvärvat en del av området. Genom skrivelse i maj 1947 hemställde ämbetet att länsstyrelsen i Uppsala län skulle fastställa gränserna för fornlämningsområdet, och detta kom då att omfatta

ett kraftigt utvidgat markområde, vari även ingick ett egnahemsområde, som ligger vid sidan av fornlämningarna.

Egnahemsägarna och bygdens befolkning överklagade gränsdragningen och krävde att den icke skulle göras så omfattande. Trots detta fastställde länsstyrelsen riksantikvarieämbetets gränsdragning, som icke endast förefaller allt för omfattande utan även kan synas vara påverkad av hänsyn till omständigheter, som det knappast kan ingå i ämbetets befogenheter att ta hänsyn till. Det har uppfattats — det förefaller med rätta — som om ämbetet icke anser sig behöva ta hänsyn till de enskilda egnahemsägarna eller bygdens intressen och befolkning. Då detta enligt min mening icke överensstämmer med den anda och det syfte, lagen ansågs skola tjäna, är det nödvändigt att vidtaga erforderliga åtgärder för att få en rättelse till stånd. Riksantikvarieämbetet har i denna fråga icke varit i sådan kontakt med bygdens befolkning eller egnahemsägare, att dessa haft möjlighet att göra sin mening gällande.

Ett annat mindre lämpligt förfarande bör även påpekas. För något år sedan igångsattes på initiativ av dåvarande arbetslöshetskommitténs ordförande i Gamla Uppsala en uppsnyggning och röjning på Tunåsen och Högåsen, vilka ägas av byamännen och pastoratet. Detta skedde efter att riksantikvarien tillfrågats, och vid detta tillfälle frilades bl. a. eti gravfält med ett 80-tal gravar. Genom uppsnyggningen på åsen kunde bygdens befolkning få ett på slätten välbehövligt tillskott på parkområde. Efter detta initiativ började även ämbetet att göra en del mindre uthuggningar, och byamännen och pastoratskyrkorådet gingo med på en ytterligare uppsnyggning men förbjödo, att en kalthuggning av åsarna skulle få ske. Trots detta och utan att tillfråga markägarna lät riksantikvarieämbetet kalthugga åsarna, och det naturområde, som mer än väl behövdes för bygdens befolkning,

skövlades på ett egenmäktigt sätt av en myndighet, som mer än andra borde känna ansvar för och respektera den rätt, som tillkom byamännen och pastoratskyrkorådet.

Det är självklart att om ämbetet skall handha sitt värv och nyttja lagen om fornminnen på detta egenmäktiga sätt, kommer det livliga och djupt förankrade intresse som finns bland bygdens folk för gammal kultur och fornminnesvård att skadas och syftet med lagstiftningen äventyras. Det förefaller, som om en vidgad prövningsinstans av hithörande spörsmål bör tillskapas, om fornminnesfrågorna skola få den prövning och avvägning som förutsattes vid lagens tillkomst.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat de påtalade missförhållandena, och om så är, ämnar statsrådet vidtaga några åtgärder för att förhindra att syftet och andemeningen i 1942 års lag om fornminnen åsidosätts?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående uppsägning av överenskommelsen av den 30 juni 1948 om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs-

stat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under statens utlåningsfonder och fonden för förslag till statsverket, i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under försvarets fonder m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 4, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning;

jordbruksutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § 1 mom. förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av

väckt motion angående åtgärder i syfte att få bort dåliga och främja tillkomsten och visningen av goda barnfilmer.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budget-

året 1948/49, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde; samt

från första lagutskottet:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1946 (nr 408) om användande av statspolispersonal för vissa särskilda uppgifter; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 mars 1946 (nr 113) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.15 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 15 februari.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 28, angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel; och

nr 29, angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädde barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livs- förnödenheter; samt

till bankoutskottet propositionen nr 32, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Yttrande i anledning av ett interpellationssvar.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 15, 16, 20, 21 och 23—25, första lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4, jordbruksutskottets utlåtande nr 3 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Lundberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående tillämpningen av 1942 års lag om fornminnen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN** erhöi på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att statsutskottets utlåtande nr 21 skall å morgondagens föredragningslista uppföras närmast efter statsutskottets utlåtande nr 24 samt övriga ärenden i den ordning de förekomma å dagens föredragningslista.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 6.

Herr *Hagberg* i Luleå avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

tion, nr 18, med förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål m. m.

Denna motion bordlades.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Yttrande i anledning av ett interpellationssvar.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HANSSON** i Skegrie, som anförde: Herr talman! Enligt vad jag erfarit besvarade finansministern i lördags en interpellation av mig. Jag ber att i dag få tacka för svaret, men jag ber även samtidigt att få uttala min förvåning över att jag inte i sedvanlig ordning underrättats om svarets avgivande. Nu vet jag mycket väl, att det inte föreligger någon skyldighet för vederbörande departement att låta en interpellant på förhand få personlig underrättelse om att en interpellation skall besvaras, men det har ju i alla fall blivit en sedvana inom riksdagen, att en interpellant visas denna artighet. Jag tror att det är en artighet som uppskattas av riksdagens ledamöter, och jag hoppas därför, att det inte blir alltför många avsteg från densamma.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.08 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 16 februari.

Kl. 2 em.

§ 1.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 33, angående godkännande av ett mellan svenska regeringen och argentinska regeringen träffat handels- och betalningsavtal;

nr 35, angående bestridande av vissa haverikostnader; och

nr 36, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

I enlighet med kammarens därom den 2 innevarande februari fattade beslut företogs nu val av dels tjugufyra ledamöter i den nämnd, som enligt § 103 regeringsformen och § 69 riksdagsordningen äger döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, dels ock sex suppleanter för ledamöterna i denna nämnd; och blevo därvid utsedda till

ledamöter:

herr *Andersson* i Malmö,
 » *Antby*,
 » *Bergström*,
 » *Carlsson* i Bakeröd,
 fru *Ewerlöf*,
 herr *Fast*,
 » *Hall*,
 » *Hedlund* i Rådom,
 » *Håstad*,
 » *Kypling*,
 » *Lindaht*,
 » *Lindberg*,
 » *Malmborg* i Skövde,
 » *Mosesson*,
 » *Nilsson* i Göteborg,
 fru *Nordgren*,

herr *Olsson* i Mellerud,

» *Ryberg*,

» *Severin*,

» *Stattin*,

» *Stjärne*,

fru *Svedberg*,

herr *Werner* och

fröken *Vinge*,

var och en med 144 röster; samt till

suppleanter:

herr *Staxäng*,

» *Nilsson* i Kristinehamn,

» *Jonsson* i Skedsbygd,

» *Nilsson* i Landskrona och

fröken *Liljedahl*,

var och en med 116 röster, samt

herr *Svensson* i Ljungskile med 115 röster.

Ordningen mellan förstnämnda fem suppleanter bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 3.

I enlighet med därom den 2 innevarande februari fattat beslut företogs nu val av dels tolv valmän för att enligt § 70 riksdagsordningen utse kommitterade för tryckfrihetens vård dels ock tre suppleanter för dessa valmän; och blevo därvid utsedda till

valmän:

herr *Bergström*,
 » förste vice talmannen *Carlström*,
 » *von Friesen*,
 » *Hagberg* i Malmö,
 » *Nilsson* i Göteborg,
 » *Orgård*,
 » *Ryberg*,
 » *Ståhl*,
 » *Törnkvist*,
 » *Wallentheim*,
 » *Werner* och

Svar på interpellation ang. tillgodoseende av de mindre jordbrukarnas behov av tillskottsfoder.

fröken Öberg,
var och en med 122 röster; samt till

suppleanter:

herr Nyberg,
» Sundström och
» Hæggblom,

var och en med 90 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 2 och 3 här ovan omförmälda valen.

§ 5.

Svar på interpellation ang. tillgodoseende av de mindre jordbrukarnas behov av tillskottsfoder.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Svensson i Ljungskile till mig framställt frågan, vilka åtgärder jag planerat för att under stallfodringsperiodens senare del tillgodose de mindre jordbrukarnas behov av tillskottsfoder för att produktionen vid dessa jordbruk inte skall lida alltför stort avbräck.

Med anledning härav får jag först erinra om att det hösten 1948 var ett allmänt önskemål, att man skulle begagna sig av den relativt goda skörden för att slopa fodersädsavståendet och fodersädsransoneringen. Man var då fullt på det klara med att en sådan åtgärd kunde medföra vissa svårigheter, särskilt när det gällde att tillgodose de mindre jordbrukarnas behov av att köpa fodermedel. Det var emellertid en, såvitt jag vet, fullständigt enhällig upp-

fattning, att fördelarna med att slippa det komplicerade fodersädsavståendet och ransoneringen voro så stora, att man borde finna sig i de olägenheter, som frigivandet kunde medföra.

Det beslut, som fattades då, innebar ju också, att både fodersädsavståendet och fodersädsransoneringen avskaffades. Ransonering finnes nu i stort sett inte beträffande andra fodermedel än oljekraftfoder, vetekli och hönsfoderblandningar.

Utvecklingen efter det frigivandet skedde kan inte i och för sig betecknas som ogynnsam. 1948 års skörd har visat sig vara större än man räknade med, då frigivandet skedde. Importen av fodermedel under produktionsåret 1948/49 ser vidare ut att bli något mer omfattande än man tidigare antagit. Det kan också nämnas att jordbrukarnas frivilliga leveranser av fodersäd varit till och med något större än under motsvarande tid i fjol, då fodersädsavstående tillämpades. Under tiden september—december 1948 ha nämligen till spannmålshandeln inlevererats omkring 93 000 ton fodersäd (korn icke inräknat) medan siffran för motsvarande tid 1947 var omkring 89 000. Leveransåläggandena för hela produktionsåret 1947/48 uppgingo till omkring 275 000 ton.

Å andra sidan har efterfrågan på fodersäd varit mycket stor, och det har inte varit möjligt att helt tillgodose den. Att de frivilliga leveranserna av fodersäd hittills varit ganska stora utgör ju inte heller någon garanti för att så skall bli fallet även i fortsättningen. Hur situationen kan komma att utveckla sig längre fram är därför naturligtvis också ovisst. Det är emellertid då också klart, att det inte är möjligt att nu i detalj angiva vilka åtgärder, som försörjningsmyndigheterna kunna komma att vidtaga under resten av produktionsåret. Jag måste därför i stort sett inskränka mig till att anföra några all-

Svar på interpellation ang. tillgodoseende av de mindre jordbrukarnas behov av tillskottsfoder.

männa synpunkter. Eftersom importmöjligheterna av naturliga skäl äro begränsade, finns det, såvitt jag kan se, i princip endast tre vägar att gå, om åtgärder skola vidtagas för att skapa ökad tillgång på fodermedel för de mindre jordbruken. En av dem är att återinföra fodersädsransoneringen och fodersädsavståendet. Jag tror inte att det finns någon, som på allvar vill förorda att den vägen skall väljas. En annan väg är att ändra prisrelationen mellan fodermedlen och de animaliska produkterna, särskilt då fläsk och ägg. Den tredje utvägen slutligen är att söka disponera tillgängliga kvantiteter av ännu ransonerade fodermedel på det sätt, som kan anses mest ändamålsenligt, och samtidigt också söka dirigera tillgängliga kvantiteter oransonerade fodermedel till de trakter där behovet är störst.

Vad angår tanken på att ändra prisrelationen mellan fodersäd och animaliska produkter vill jag erinra om att livsmedelskommissionen hösten 1948 i samband med slopandet av fodersädsavståendet och fodersädsransoneringen även föreslog att priserna på fodersäd skulle höjas med i allmänhet 2 kronor per deciton i stället för med 1 krona, som förutsatts redan våren 1948. Som skäl för denna större höjning anfördes framför allt att man därigenom skulle få en rimligare relation mellan priserna på fodersäden och de färdiga produkterna och därmed också ha utsikt att få fram ökade kvantiteter fodersäd i marknaden. Från småbrukarhåll inom livsmedelskommissionens råd uttalades emellertid betänkligheter mot en sådan höjning. Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan blev också som bekant, att höjningen skulle begränsas till tidigare beslutade 1 krona. Återstår således den tredje vägen, d. v. s. att fördela tillgängliga kvantiteter ransonerade fodermedel på det sätt, som anses mest ändamålsenligt även med beaktande av småbrukets behov, och vidare dirigera

disponibla kvantiteter oransonerade fodermedel på samma sätt, i den mån så kan ske.

Denna väg har man redan beträtt. Bestämmelserna om den ordinarie tilldelningen av oljekraftfoder ha i år liksom tidigare utformats så, att de innebära en viss favör för småbruket. Det lämnas nämligen en viss grundkvantitet per ko, oberoende av mjölkavkastningens storlek. Vid två tillfällen under hösten och vintern ha vidare lämnats särskilda tilldelningar av vetekli. Större delen därav, eller sammanlagt omkring 35 000 ton, har ställts till kristidsstyrelsens förfogande att utdelas efter behovsprövning. Detta kli skall i första hand tilldelas jordbrukare, som inneha svin, hästar eller nötkreatur och som inte disponera eller kunna inköpa för hela stallfodringsperioden tillräckliga mängder fodersäd. Genom spannmålsbolagets försorg ha vidare de tillgängliga kvantiteterna fodersäd i stor utsträckning överförts från överskottsområden till underskottsområden. Likaså ha de kvantiteter majs, som hittills sålts, i huvudsak dirigerats till de områden, där behovet av köpfodermedel framträtt starkast.

I fråga om möjligheterna att fortsätta på denna väg kan nämnas att det, om importprogrammet för produktionsåret 1948/49 kan fullföljas, blir möjligt att under året ställa ytterligare omkring 55 000 ton majs samt 30 000 à 35 000 ton kli till förfogande för att stödja fodersädsförsörjningen. Dessa myckenheter ha beräknats sedan behövliga kvantiteter reserverats för tillverkningen av standardiserade foderblandningar för fjäderfän samt för utgångslager vid konsumtionsårets slut. Vidare torde 7 500 ton australisk havre, som väntas inkomma under april månad, kunna användas på samma sätt. Även dessa kvantiteter ha beräknats skola utlämnas efter behovsprövning. Härtill kan ytterligare anföras, att melassens frigivande från

Svar på interpellation ang. tillgodoseende av de mindre jordbrukarnas behov av tillskottsfoder.

ransonering samt den mycket rikliga potatisskörden påverka fodersituationen i gynnsam riktning.

Jag vill till slut framhålla att jag är starkt medveten om önskvärdheten av att de mindre jordbruken i nuvarande läge med begränsade importmöjligheter skola erhålla inhemska fodermedel i rimlig utsträckning. De åtgärder, som redan vidtagits och som avses skola vidtagas, syfta ju också härtill. Vill man bibehålla den friare linje, som vi slog in på i höstas, och samtidigt undvika en prishöjning på fodersäden, är det emellertid inte möjligt att under alla förhållanden garantera en fullt friktionsfri försörjning på detta område.

Vidare yttrade:

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för svaret på min interpellation. Tyvärr har det inte varit möjligt att ge sådana upplysningar, att jordbrukarna ute i landet kunna sägas få klarhet över vad de ha att vänta under den kommande eftervintern och våren. Den allmänna teckning, som herr statsrådet givit av nödvändigheten att få fodersädsransoneringen avskaffad, och de vanskligheter, som voro förbundna därmed, har jag ingen anledning att kommentera eller kritisera. Det är ungefär detsamma som jag sagt i min interpellation. Det var ju uppenbart att detta upphävande av fodersädsransoneringen och bestämmelsen om avstående av fodersäd skulle medföra vissa svårigheter. Hur stora de kunna komma att bli är ju, enligt vad som framgår av herr statsrådets svar, ännu inte klart.

Herr statsrådet säger att det finns principiellt tre vägar att påverka utvecklingen på det här området. Den första skulle vara återinförande av regleringssystemet. Även om möjlighet därtill principiellt sett föreligger, kan detta

inte ske i praktiken. Även om vi ville — vilket vi inte vilja — skulle det inte vara möjligt att göra det i år på nuvarande stadium.

Den andra utvägen skulle vara att ändra prisrelationerna, alltså höja priset på fodersäd. Det är givetvis en känslig avvägning. I och för sig är det inte önskvärt att detta pris höjes. Å andra sidan träffar man ibland mindre jordbrukare, som gärna skulle betala något mera, om det funnes något mera att köpa. Men när vi nu ha kommit så långt, att man redan är inne i förhandlingar om prissättningen för nästa år — jag förmodar att resonemanget om de inbördes prisrelationerna härvid måste tagas upp även i andra riktningar — vill jag för min del inte göra några kategoriska uttalanden på den punkten.

Vad det nu framför allt gäller — det är ju den av herr statsrådet nämnda tredje utvägen — är att påverka tilldelningen av de fodermedel, som allttjämt ligga under livsmedelskommissionens och spannmålsbolagets kontroll. Herr statsrådet nämner att jordbrukarnas leveranser av fodersäd i år varit större än förra året under perioden september — december. Detta är ju i och för sig tillfredsställande. Den levererade kvantiteten är ju dock inte mer än en tredjedel av den kvantitet, som förra året skulle avstås, och vi veta ingenting om hur mycket av de andra två tredjedelarna som kommer i marknaden.

Rörande tilldelningen av sådana fodermedel, som stå under myndigheternas kontroll, säger herr statsrådet, att tilldelningen av oljekraftfoder i år likasom tidigare har utformats så, att det innebär en viss favör för småbruket. Jag kan inte inse att det nuvarande systemet har en sådan konstruktion, att det medför någon sådan favör. Visserligen är det riktigt att det lämnas en viss kvantitet per ko oavsett mjölmängden, men denna kvantitet få både större och mindre jordbrukare. Det innebär såle-

Svar på interpellation ang. tillgodoseende av de mindre jordbrukarnas behov av tillskottsoder.

des ingen särskild favör för småbruket. I varje fall motväges detta av en annan detalj i dessa bestämmelser, nämligen att en icke obetydlig mjölkkvantitet i botten tages undan, när man skall bestämma den mjölmängd, för vilken tilldelning sedan ges. Den bestämmelsen är ju i de flesta fall ogynnsam för småbruket i stort sett. Jag tror därför inte att dessa två bestämmelser sammanlagda kunna sägas innebära någon favör för småbruket, churu naturligtvis tilldelningen per ko gör systemet bättre än ifall man endast hade tilldelning per mjölmängd och samtidigt nuvarande restriktioner. Jag tror nog att bestämmelserna skulle kunna göras ännu bättre med hänsyn till småbruket.

Det är även en annan sak, som tilldrar sig stor uppmärksamhet ute i bygderna när det gäller tilldelningen av äggviterikt foder, nämligen bestämmelsen om tilldelning av hönsfoderblandningar. I det fallet är det så, att de större hönsgårdarna få en större tilldelning av äggviterik kraftfoderblandning än småbruket få. Denna bestämmelse har länge betraktats som orättvis både i och för sig och med hänsyn till önskvärdheten att få största möjliga äggproduktion inom småbruket. Jag tror att det finns goda skäl att ta upp denna fråga till förnyat övervägande, och jag skulle vara tacksam om herr statsrådet på nytt ville ägna den uppmärksamhet.

Man kan säga, att om argumenten för denna skillnad voro svaga tidigare, så äro de ännu sämre nu sedan man givit fodersåden fri. Ty motiveringen för denna bestämmelse var väl, att jordbrukarna hade en viss mängd fodersåd själva. När nu fodersåden är fri och jordbrukarna kunna uppträda som köpare på marknaden, är jag övertygad om att dessa större hönsriägare med sin affärsbegåvning, sin påpasslighet och sina penningresurser ha lättare att hålla sig framme än många småbrukare. Under sådana förhållanden finns

det ingen anledning att särskilt gynna dessa vid fördelningen av äggviterikt foder. Ju mera sådant foder de få, desto lättare ha de att överbetala fodersåd, vilket de också göra i många fall. Jag hörde t. ex. för några dagar sedan talas om en person, som hade köpt en billast havre för 37 öre per kilogram, och för inte länge sedan annonserades det i en skånetidning om fodersåd för 30 öre per kilogram. Jag tror att det till icke ringa del är ägarna till större hönsri serier som uppträda som överbetalare.

Från riksdagens sida har ibland uttalats önskvärdheten av att man försöker lägga så mycket som möjligt av äggproduktionen på de mindre jordbruket. Jag skulle tro att en ändring av dessa bestämmelser just nu skulle kunna få en viss inverkan på planeringen för nästa år och påverka utvecklingen i fortsättningen. Just nu är nämligen den tid inne, då äggproducenterna planera för nyrekryteringen av hönsstammen.

Jag noterar med tillfredsställelse de uppgifter som herr statsrådet lämnade om att importen av majs och kli och i någon ringa mån havre tycks bli relativt tillfredsställande, i varje fall i förhållande till vad man tidigare tänkt. Jag ber också att med tillfredsställelse få notera vad som avslutningsvis säges i interpellationssvaret. Herr statsrådet framhåller där att han »är starkt medveten om önskvärdheten av att de mindre jordbruket i nuvarande läge med begränsade importmöjligheter skola erhålla inhemska fodermedel i rimlig utsträckning». Vi ha ju kommit i den belägenheten, att produktionen behöver ökas på snart sagt alla områden, icke minst när det gäller livsmedel. I det avseendet är det ju så, att de mindre jordbrukarna, åtminstone i vissa fall, ha en produktionsapparat som mal tomt. Man har byggnader, man har arbetskraft, och man skulle kunna producera mera. Men den springande

Svar på interpellation ang. tillgodoseende av de mindre jordbrukarnas behov av tillskottsfoder.

punkten är tillgång på fodermedel, och där brister det i många fall. Jag hoppas att herr statsrådet inte lämnar några möjligheter obrukade när det gäller att tillse att största möjliga andel av fodermedel kommer det mindre jordbruket till godo.

Nu har det som sagt inte kunnat lämnas några specificerade upplysningar om vad som kan göras. Situationen är ju delvis oklar, men den avslöjar väl så småningom sig själv. Jag ber emellertid att ännu en gång få tacka för svaret, och jag uttalar den förhoppningen att största möjliga hänsyn skall tagas till det mindre jordbrukets behov.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**: Herr talman! Det är tyvärr så, att på vissa områden vågar sig ingen på att göra några bestämda förutsägelser för framtiden. Detta är, såsom av interpellationssvaret framgår, ett område med så mycket oklara förutsättningar, att ingen egentligen skulle vilja våga sig på ett försök till en precisering. Jag tyckte också att det framgick av herr Waldemar Svenssons svar, att han i stort sett var ense med mig på den punkten och accepterade detta förhållande.

Det var emellertid närmast ett par av herr Svenssons uttalanden i fråga om oljekraftfodret som gävo mig anledning till replik. Jag fick det intrycket av herr Svenssons anförande, att han nog skulle vara intresserad av en omläggning av oljekakstilldelningen, som innebure en ytterligare favör för det speciella småbruket. Detta kan naturligtvis tänkas. Man måste emellertid bedöma denna fråga ifrån två utgångspunkter. Herr Svensson sade själv i sitt yttrande, att mjölmängden som bekant är mindre per ko hos småbrukarna än vad den är hos de större jordbrukarna. Det torde förhålla sig så rent allmänt sett, detta av skäl som jag inte närmare be-

höver utveckla. Men nu användes ju oljekaksfodret som ett speciellt mjölkdrivande foder, som man sätter in på de högkvalificerade besättningarna för att få ut ett optimalt resultat. En ytterligare förskjutning av tilldelningen av oljekraftfoder över till småbrukarna måste följaktligen få de folkförsörjningsmässiga konsekvenserna, att man inte får ut totalt samma mjölmängd som med de nuvarande tilldelningsgrunderna. Det är känt för denna kammares ledamöter, att just denna tendens till sjunkande mjölkproduktion är ett av de ur försörjningsmässig och jordbrukspolitisk synpunkt besvärligaste problemen just nu. Nu har man försökt finna en syntes emellan dessa båda synpunkter genom att lämna en del av tilldelningen av denna åtråvärda fodervara i ett bestämt antal kilogram per ko, alldeles oavsett djurens produktionsförmåga — och därmed gynnar man i viss mån det speciella småbruket — och en annan del i förhållande till kreatursbesättningarnas produktionsförmåga. Jag tror att det är en riktig avvägning, om man vill förena båda dessa synpunkter, dels hänsynen till folkförsörjningsmässiga krav och dels hänsynen till det speciella småbrukets behov.

Jag vill också säga något om tanken att göra en omfördelning av de ransonerade hönsfoderblandningarna ifrån att hittills i viss mån ha gynnat de självständiga hönserierna därhän att man sätter likhetstecken mellan dem som själva producera fodermedel och dem som driva sin äggproduktion bara med tillhjälp av inköpta fodermedel. Det kan ju sägas, att numera, när fodersäden är fri, finnas inte samma skäl för denna differentiering som tidigare, men här tillkommer en synpunkt, som man nog inte skall glömma bort i detta sammanhang, nämligen att de hönsrier, som ligga utanför jordbruket, äro ett företagarklientel av mycket nyanse-

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

rad karaktär. Det finns stora hönserier med kapitalstarka företagare bakom, som självfallet skulle klara av situationen utan någon speciell favör vid fodertilldelningen från myndigheternas sida, men ett mycket stort antal av dessa hönseriägare äro partiellt arbetslösa människor, lytta eller behäftade med andra defekter, som inte i vanligt förvärvsarbete kunna få sin försörjning. De ha genom möjligheten att sätta upp ett litet hönseri kunnat klara sig själva och sluppit ligga det allmänna till last, och det har ansetts så prisvärt, att man ansett det riktigt att ge dem en viss favör i detta sammanhang.

Jag har velat anföra detta som prov på att problemet är litet mera komplicerat än som kanske framgick av herr Svenssons anförande. Emellertid har riksdagsman Nilsson i Bästekille onsdagen den 2 februari interPELLERAT mig i denna fråga, och därför kan jag väl så tillvida tillmötesgå herr Waldemar Svensson, att jag kan säga, att jag allvarligt kommer att överväga dessa frågor och presentera slutsatserna av dessa överväganden i det interpellationssvar som skall lämnas interPELLANTEN.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Det är klart att frågan om tilldelningen av oljekaksfoder är en avvägningsfråga. Statsrådet säger, att jag skulle vilja ha ännu större favör för småbruket. Jag kan emellertid, som jag sade, inte förstå, att det nuvarande systemet innebär någon favör för småbruket. När ett sådant här system skall användas år efter år, blir det förfärligt svårt för dem, som en gång kommit i ett ogynnsamt läge, att komma ur det. Det är något som går igenom i hela regleringshushållningen, och det är verkligen mycket svårt för de jordbrukare, som av en eller annan anledning kommit att starta i ett ogynnsamt utgångsläge, att komma till rätta med svårigheterna.

Jag tror att man utan fara för mjölkproduktionen skulle kunna gå ett steg längre än man gjort. För flertalet av de större hönseriägarna ha ju de sociala synpunkter man velat plocka in i detta sammanhang — det är inte jag som velat göra det, utan det är andra som mycket ivrigt gått in för det — ingen betydelse. Dessa sociala synpunkter synas emellertid nu vara det sista argumentet till förmån för att de större hönseriägarna skola favoriseras vid fodertilldelningen. Jag tror inte det argumentet kan vara bärkraftigt för en sådan generell högre tilldelning. Vill man nödvändigt klara de sociala synpunkterna, får man väl ta dem under individuell prövning och inte tillgodose dem på det sätt som sker genom nuvarande system, nämligen att de större hönsgårdarna över lag få större tilldelning.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6.**Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet MOSSBERG, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd ha två interpellationer angående bestämmelserna om behörighet att utöva läkarkonsten riktats till mig av ledamöterna fru Eriksson i Stockholm och herr Huss.

Båda interpellationerna ha föranletts av den danska »kvacksalverskan» fru Dorothea Iversens besök i Stockholm i början av januari i år.

Under hänvisning till vad som inträffat vid detta besök har fru Eriksson frågat: Är statsrådet beredd att skärpa nu gällande lag om behörighet att utöva läkarkonsten till skydd för

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

sjuka människor mot kvacksalvare, som ockra på deras nöd?

Herr Huss har frågat:

För det första: Anser statsrådet att de nuvarande bestämmelserna (om behörighet att utöva läkarkonsten) äro tillräckliga för att förebygga händelser av den art, som förekommo i samband med fru Iversens besök i Stockholm den 5—8 januari 1949, och kunna de anses vara tillräckliga även i det fall, att den agerande är en person av svensk nationalitet?

För det andra: Om bestämmelserna skulle anses otillräckliga, är statsrådet beredd att framlägga förslag till de ytterligare eller skärpta bestämmelser, som kunna anses erforderliga?

Jag anser mig kunna besvara dessa interpellationer gemensamt och ber att få anföra följande.

Fru Iversen anlände till Stockholm den 4 januari i år, föregången av en uppseendeväckande publicitet i ord och bild i vissa tidningar. Enligt uppgifter i pressen började redan följande dag en stark tillströmning av hjälpsökande till det hotell, där hon tagit in. I samband härmed publicerades ett par stort upplagda text- och bildreportage i ett par stockholmstidningar. Sin egentliga mottagning började hon den 7 januari i en för ändamålet hyrd lokal. Där infann sig en stor skara sjuka — enligt uppgift mellan 2 000 och 2 500 personer — av vilka flertalet aldrig kom in i lokalen utan bildade kö på gatan. Somliga hade stått i kö sedan föregående kväll. Då mottagningen slutade för dagen, skingrades de väntande skarorna av polisen. Senare underrättades fru Iversen av polismyndigheten att hennes verksamhet ej var önskvärd här i landet, varför hon uppmanades att återvända till Danmark. Fru Iversen rättade sig efter denna uppmaning och avreste den 11 januari.

Fru Iversens behandlingsmetoder synas vara i stort sett lika för alla sjuk-

domar. De ha av ett stort antal personer samstämmigt beskrivits bestå av strykningar och knådningsrörelser med händerna, ibland i form av kraftiga knuffar och stötar med knuten hand, samt vidare blåsningar med munnen mot de sjuka kroppsdelarna. Ibland sker behandlingen kollektivt genom att fru Iversen sträcker ut händerna över de sjuka. Frånvarande personer kunna behandlas genom att hon under telefonsamtal blåser i telefonluren eller genom att hon med händerna stryker över ett papper, som sedan vikes ihop och skickas till patienten för att anbringas på det sjuka stället. Hon har själv sagt att hon är fullständigt okunnig i medicinska frågor.

Gällande bestämmelser om behörighet att utöva läkarkonsten återfinnas i lagen den 21 september 1915. Sådan behörighet tillkommer som regel endast den som vunnit legitimation såsom läkare. Utövning av läkarkonsten är emellertid i princip tillåten även för lekman, i den mån den icke kan hänföras under de i samma lag meddelade straffbestämmelserna. Straff stadgas för den som, utan att äga behörighet, mot ersättning behandlar venerisk sjukdom, tuberkulos, kräftsjukdom eller vissa smittosamma sjukdomar eller företager hypnotisk behandling eller behandling under allmän bedövning. Vidare straffas den som eljest obehörigen utövar läkarkonsten yrkesmässigt och därvid företager behandling av beskaffenhet att medföra fara till liv eller hälsa för den behandlade. Denna sistnämnda bestämmelse har i rättspraxis tolkats så, att straff inträder även om behandlingen i och för sig varit ofarlig men till följd av densamma patienten dröjt med att anlita legitimerad läkare eller på lekmannens uppmaning avbrutit en hos läkare påbörjad behandling samt uppskovet eller avbrottet haft menliga följder.

Det är mot bakgrunden av dessa lag-

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

bud man har att bedöma huruvida fru Iversens verksamhet i Stockholm kan anses fylla rekvisiten för straffbarhet. Det är utan vidare klart att hon icke äger formell behörighet till läkarkonstens utövning i vårt land. Det torde också få anses utrett att hon utfört sin behandling yrkesmässigt mot ersättning. Visserligen har hon uppgivit att hon ej begärt ersättning av sina patienter, men å andra sidan är det uppenbart, att hon i stor utsträckning mottagit frivilligt lämnade honorar. Om och i vad mån fru Iversen tagit befattning med de behandlingsförbudna sjukdomarna är icke känt. Från flera håll har offentligt hävdats, att fru Iversens verksamhet varit straffbar, då den skulle vara att hänföra till begreppet hypnotisk behandling. Av beskrivningarna i pressen framgår visserligen, att behandlingen kunnat framkalla en viss suggestiv verkan på patienterna. Men att beteckna den som hypnotisk behandling i vanlig mening synes ej vara möjligt. Ingen av de beskrivningar, som lämnats över hennes behandlingar, har givit stöd för att de behandlade själva eller iakttagare kunnat konstatera något slags trancetillstånd, förvirring av medvetandet eller starkare psykiskt tvång hos de behandlade. Slutligen återstår frågan, om fru Iversens behandling kunnat medföra fara till liv eller hälsa för den behandlade. Behandlingen synes visserligen ibland ha varit fysiskt hårdhänt, men att den i något fall varit hälsovadlig förefaller mindre sannolikt. Ej heller lära de i vissa fall föreskrivna medikamenterna kunna anses farliga i och för sig. Emellertid kan det onekligen innebära risk för den behandlade om han följer fru Iversens enligt flera uppgifter konsekvent meddelade råd och uppmaningar till patienterna att icke rådfråga läkare och att ej fullfölja av läkare givna föreskrifter. Huruvida i något fall rådet följts och på grund härav menliga följer upp-

stått för patienten är dock icke känt.

Såsom framgår av vad jag anfört lämnar nu gällande lag om behörighet att utöva läkarkonsten ytterst små möjligheter att beivra en verksamhet som fru Iversens.

Det förslag till ny lag om behörighet att utöva läkarkonsten, som medicinalstyrelsen avgav år 1941, går ut på en skärpning av de nu gällande bestämmelserna. De viktigaste ändringarna i förslaget äro följande. För det första lämnas ett visst skydd för läkartiteln, genom att ingen som ej är behörig att utöva läkarkonsten får kalla sig läkare. För det andra stadgas förbud för den som icke är läkare att bedriva reklam för, annonsera eller över huvud för allmänheten bekantgöra, att han åtager sig undersökning eller behandling av sjuka. Slutligen utvidgas det för lekmanverksamhet förbudna området bl. a. därigenom att bland de behandlingsförbudna sjukdomarna upptagas även sockersjukdom, farlig blodsjukdom, viss art av struma, sjukdom i samband med havandeskap och förlossning samt vidare att psykoanalytisk behandling likställes med hypnotisk behandling samt behandling under lokalbedövning med behandling under allmän bedövning.

Icke heller med dessa skärpningar torde man effektivt kunna beivra och förebygga en verksamhet av den art fru Iversen bedrev i Stockholm. Ett förbud mot reklam och annonsering skulle knappast få någon nämnvärd effekt om pressen såsom i fallet fru Iversen genom reportageartiklar — låt vara oavsiktligt — gör reklam för den som sysslar med kvaacksalveri. Den utvidgning av det för lekmanverksamhet förbudna området, som medicinalstyrelsens förslag innebär, torde endast i ringare omfattning komma att beröra sådan verksamhet, som det här är fråga om. För att helt effektivt kunna förhindra att liknande händelser upprepas

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

synes ett totalförbud mot yrkesmässigt kvacksalveri vara den enda utvägen. Medicinalstyrelsen har emellertid icke ansett sig kunna förorda ett sådant förbud, detta av två skäl. Det vore nämligen icke uteslutet, att en lekman kunde genom råd eller behandling hjälpa sina medmänniskor att lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom. Därtill kommer, att ett totalförbud för lekman att utöva chiropraktik, homöopati, ögondiagnostik och liknande verksamhet ännu torde sakna resonans i det allmänna rättsmedvetandet och att en dylik lagstiftning därför knappast kunde för närvarande väntas bli effektiv.

Medicinalstyrelsens nu refererade förslag har vid två olika tillfällen varit föremål för övervägande inom socialdepartementet. Vid båda tillfällena har man emellertid funnit att frågan om de lämpligaste vägarna för kvacksalveriets tillbakaträngande vore så invecklad och svåröverskådlig att medicinalstyrelsens förslag ansetts böra vila tills vidare.

För egen del vill jag säga, att jag är väl medveten om angelägenheten att ytterligare begränsa utövningen av åtminstone de mest stötande formerna av yrkesmässigt eller eljest mot ersättning bedrivet kvacksalveri. Att vidta en *så långt gående* åtgärd som att helt förbjuda lekmanverksamhet på läkarkonstens område kan uppenbarligen icke nu komma i fråga. Förutom att en sådan åtgärd enligt min mening i sig själv skulle vara olämplig skulle vid tillämpningen av en lag med sådant innehåll uppkomma ett flertal mycket svårbedömbara gränsdragningsproblem. Men även i fråga om det yrkesmässiga eller mot ersättning bedrivna kvacksalveriet torde man böra gå fram med en viss försiktighet. Ett generellt förbud mot sådan verksamhet torde ännu så länge icke kunna påräkna förståelse inom stora medborgargrupper.

Det viktigaste vapnet mot kvacksalveriet ha vi otvivelaktigt i ökad upp-

lysning och stigande kultur. Emellertid bör man framför allt beträffande det yrkesmässiga kvacksalveriet undersöka möjligheterna att begränsa dess utbredning. Medicinalstyrelsen har i detta hänseende pekat bl. a. på utvägen att förbjuda offentlig reklam för sådan verksamhet.

Vad som på senare tid inträffat har otvivelaktigt aktualiserat frågan om en översyn av lagstiftningen på detta område. Jag har också för avsikt att inom departementet uppta medicinalstyrelsens förslag om skärpt lagstiftning till förnyat övervägande. Vilket resultat denna prövning kan komma att få, kan jag givetvis icke nu uttala någon mening om.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat de båda interpellanternas frågor.

Härefter yttrade:

Fru ERIKSSON i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få tacka för det löfte statsrådet givit att ta upp denna fråga på nytt. Att den nuvarande lagstiftningen inte är tillräcklig är ju uppenbart. Men att sådana företeelser som fru Iversens verksamhet inte skulle kunna stävjas, även om det lagförslag genomföres, som ligger under bearbetning i inrikesdepartementet, är ju både upprörande och ganska överraskande.

Statsrådet säger, att det icke kan komma i fråga att helt förbjuda lekmanverksamhet på läkekonstens område. Motivet för den ståndpunkten kan väl aldrig vara, att man vill skona sådana undergörare som fru Iversen. Jag förmodar, att statsrådet med begreppet lekmanverksamhet i fråga om läkarkonsten inte inbegriper yrkesmässigt kvacksalveri mot sjuka människor. Skulle man med en ny lagstiftning bara liksom hyfsa det hela, så att det inte fick sådana proportioner som i fallet

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

Iversen — att det sålunda inte skulle komma att gälla 2 000 å 3 000 patienter utan kanske endast 40—50 människor — är det klart, att man hjälpte polisen att upprätthålla ordningen på gatorna, men man skulle ju inte komma problemet om själva kvacksalveriets vådor en tum närmare.

Statsrådet åberopar medicinalstyrelsens betänkande, som nu är tio år gammalt. Han säger, att styrelsen där vänder sig mot totalförbud mot kvacksalveri av två skäl. Jag har där inte kunnat återfinna mer än ett skäl. Visserligen står det där på något ställe, att medicinalstyrelsen anser, att en lekman kan vara till god hjälp för att lindra och bota medmänniskor, när de äro sjuka. Men hela betänkandet andas absolut misstro mot varje form av kvacksalveri. Man säger på många ställen i betänkandet tydligt ifrån, att man inte räknar det som ett plus för sjuka människor att komma till kvacksalvare. Jag skall taga ett par citat för att visa, att nämnda uttalande i medicinalstyrelsens betänkande, att man ansåg någon vara betjänt av lekmanverksamhet, icke är någonting som ger betänkandet dess färg. Där står bl. a. i betänkandet, »att av osakkunnig behandlad utsättes så gott som alltid för onödig fara till liv och hälsa». Det står också, »att nästan varje form av kvacksalveri medför risker ur hälsosynpunkt». Vidare står det, att »den verksamhet som utövas av kvacksalvare icke anses bringa de sjuka en bättre hjälp än den, som meddelas av legitimerad läkare men ofta kan verka förhindrande och fördröjande». Man säger också, att medicinalstyrelsens inställning till homöopati, chiropraktik, ögondiagnostik etc. är, att ett totalförbud ur hälsosynpunkt är det enda riktiga. Medicinalstyrelsen har tvekat att förorda totalförbud av ett enda skäl, som tydligt lyser igenom i hela betänkandet, nämligen det som man uttrycker med orden, att man inte trodde, att

det fanns någon resonans för ett totalförbud i rättsmedvetandet.

Medicinalstyrelsen byggde sitt förslag på vad man för tio år sedan ansåg som praktiskt möjligt, politiskt sett. Jag är övertygad om att ifall medicinalstyrelsen för tio år sedan fått igenom sitt förslag, hade man nu varit benägen att revidera det och gå längre än man gjorde då. Det är ju i alla fall så, att mellan 1940 och 1950 har det väl skett något. Jag vågar säga, att vad som skett är en fullständig revolution inte bara i ekonomiska förhållanden utan även i vanligt folks förmåga — det gäller väl härvid vanligt folk; det är ju inga toppar precis som gå till kvacksalvare — att själv ta ställning. Förmågan att bilda sig en mening i en fråga har absolut ökat på dessa tio år. Det är något helt annat nu än då. Därtill kommer en annan sak. I medicinalstyrelsebetänkandet anvisade man upplysningsvägen som den mest verksamma. Under dessa tio år har man emellertid haft en intensiv populärmedicinsk upplysningsverksamhet. Alla stora ABF-avdelningar ha haft föreläsningsserier i kirurgiska och medicinska ämnen; här i Stockholm ha vi år efter år samlat hundratals människor till kurser som gällt nervsjukdomar. Genom Riksförbundet för sexuell upplysning och genom ABF har bedrivits en mycket omfattande föreläsningverksamhet beträffande sexualkunskap. Därtill kommer samaritverksamheten, som trängt mycket djupt ned och stadfäst folks uppfattning i sådana här frågor. Jag tror inte man kan hortsse ifrån vad som skett på upplysningsområdet under dessa år. Det kan inte ha gått spårlöst förbi det s. k. rättsmedvetandet. Jag skulle tro att det s. k. rättsmedvetandet nu inte är detsamma som det medicinalstyrelsen för tio år sedan ansåg det vara, en uppfattning som nu åberopats. Man kanske säger, att när upplysningsverksamheten varit så intensiv under dessa tio år — man

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

har ju dessutom exempelvis fått en utvidgad läkarverksamhet beträffande barnen genom barnavårdscentralerna och skolläkarvården — har man gjort så väldigt mycket, att en skärpt lagstiftning nu inte skulle vara aktuell, när man för tio år sedan inte ansåg sig ha behov av en sådan. I så fall vill jag återropa att det klientel, som i vår tid enligt all utsago i särskilt stor utsträckning hamnar hos kvacksalvarna, är dels de kroniskt sjuka, dels de psykiskt sjuka. Och denna grupp har — det tror jag mig kunna säga — icke minskats utan ökats under dessa tio år. Vi ha ett ökat antal åldringar. Tidens nervpåfrestningar ha orsakat, att de psykiska sjukdomarna ha fått ökad utbredning. Detta gör att klientelet nu är större än för tio år sedan. Vidare har folk nu bättre råd än tidigare att söka upp kvacksalvare. Det gäller här ett stort skikt av människor, som vi icke kunna räkna med att nå med upplysning och som vi icke heller kunna räkna med att hjälpa, annat än möjligen på längre sikt, via den naturvetenskapliga sjukvården. Skola vi, när vi se detta, slå oss till ro och lämna detta stora fält fritt åt dessa ganska smarta kvacksalvare? Det är icke längre dessa folkliga, ibland rätt dråpliga företeelser som t. ex. Åsumpågen, Vinningekvinnan, Flahultagubben och andra sådana typer utan betydligt smartare kvacksalvare, som skulle bli föremål för en lagstiftning. Det är folk, som är affärsmissigt på ett helt annat sätt och som till stor del ha dömts för olika brott: fosterfördrivare, hotellskojare och andra bedragare, människor som icke äro alltför strålände om vi ställa fram dem inför offentligheten.

Jag vågar alltså påstå, att ett totalt förbud åtminstone i ett avseende skulle vinna allmänt gehör: det är när det gäller barns behandling av kvacksalvare. Jag tror icke att någon, hur troende han än må vara inom någon viss

riktning av kvacksalverikonsten, skulle våga stå upp och säga, att det är nyttigt och riktigt att låta folk gå med barn till kvacksalvare. På den punkten skulle man absolut kunna vänta sig uppslutning kring ett totalförbud.

Jag hoppas därför, att när det givna löftet om skärpt lagstiftning mot kvacksalveri kommer under övervägande, skall det resultera i ett förslag, som innebär icke en modifierad utan en moderniserad form av det förslag, som tidigare har framlagts. I den tron ber jag att få tacka för svaret och hoppas på framtiden.

Herr HUSS: Herr talman! I likhet med fru Eriksson i Stockholm skall jag be att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för det uttömmande interpellationssvaret, som har givit klart besked om statsrådets både avsikt och villighet att taga upp frågan om en skärpt lagstiftning på detta område till omprövning. Som jag icke gärna kan begära större tillmötesgående, skall jag fatta mig mycket kort.

Det är otvivelaktigt, att statsrådet har rätt i att ett allmänt förbud mot kvacksalveri för närvarande ej är aktuellt. Statsrådet har också rätt i att det förslag, som avgavs av medicinalstyrelsen för ungefär sju år sedan, säkerligen icke skulle ha givit oss möjlighet att komma till rätta med företeelser av den art, som har föranlett dessa interpellationer. Under sådana förhållanden måste man ju med bekymmer fråga sig, hur man skall förfara med detta utkast till en skärpt lagstiftning, om vilket man kan säga, att det kanske skulle kunna medföra svårigheter för de mindre kvacksalvarna men å andra sidan fortfarande lämnar fältet öppet för de verkligt stora kvacksalvarna, vilkas verksamhet ger upphov till ett anstötligt för att icke säga förgargelseväckande skådespel. Det är

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

således tydligt, att omprövningen av denna fråga i departementet måste baseras på åtminstone delvis nya utgångspunkter, föranledda av de erfarenheter, som man har samlat under de senaste åren.

Nu förhåller det sig så att de anstötliga formerna av kvacksalveri förekomma icke bara hos de stora kvacksalvarna utan även hos de mindre. Jag skall berätta om ett fall, som hänför sig till min egen verksamhet som stadsläkare i rikets tredje stad sedan många år tillbaka. För några år sedan fick jag uppgift om att en kvacksalverska, som var bosatt strax utanför Malmö stad, brukade ordinera sina patienter att som läkemedel göra ett avkok på en nyss dödad råtta eller mus och sedan dricka detta avkok. Jag fick också strax efteråt bevis på att detta var med rätta förhållandet överensstämmande. Det visade sig, att i ett fall denna föreskrift hade lämnats åt en kvinna, som hade sökt denna kvacksalverska med anledning av en åkomma hos hennes barn. Hon hade fått detta råd, och föreskriften hade för övrigt blivit åtlydd. Jag kan i rättvisans intresse tillägga, att barnet icke tycks ha tagit skada av behandlingen.

Jag ansåg emellertid, att rådgivningen var av den karaktär, att den borde bli föremål för anmälan, allra helst som rättavkok, om det hade förts till salu som livsmedel, måste ha blivit föremål för omedelbart beslag från hälsovårdsnämndens sida såsom varande hälsovådligt. Jag gjorde alltså anmälan, och det anställdes åtal, men svaranden blev frikänd, därför att, som det hette, det ej kunnat visas, att behandlingen hade medfört någon fara till liv eller hälsa för den behandlade. Alltså, herr talman, en vara, som anses hälsovådlig såsom livsmedel, får utan påföljd rekommenderas som läkemedel!

Med stöd av vad jag nu har sagt skulle jag vilja hemställa, att herr stats-

rådet om möjligt ville vid omprövningen av frågan överväga, huruvida man ej skulle kunna införa ett förbud — även gällande för läkare — att utöva läkarkonsten under former, som kunna betecknas som anstötliga eller förgelseväckande, och mot rådgivning under sådana former, som kunna anses vara vämjeliga eller sägas till sin beskaffenhet strida mot god sed.

Man kanske också skulle kunna tänka sig, att lagtexten, där det heter »medföra fara till liv eller hälsa för den behandlade», skulle kunna ändras och skärpas till »kunna medföra fara till liv eller hälsa etc.».

I varje fall tror jag, herr talman, att en lagändring av detta slag skulle ha en säkrare förankring i rättsmedvetandet än ett förbud för kvacksalvare att annonsera eller på annat sätt bedriva reklamverksamhet.

Chefen för inrikesdepartementet herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! Jag kan till fullo ansluta mig till den grundsyn på föreliggande problem, som kom fram i herr Huss' anförande. Det var emellertid icke för att säga detta som jag begärde ordet, utan för att knyta några reflexioner till fru Erikssons i Stockholm anförande.

Jag kunde under den första delen av hennes anförande knappast frigöra mig från den känslan, att hon måste ha i viss mån missuppfattat mig. Hon talade till mig ungefär som om jag här i kammaren hade framträtt till kvacksalveriets försvar och menat, att även kvacksalveriet skulle kunna ha en god gärning att fylla. Jag förstod väl sedan, att min misstanke var felaktig. Jag hoppas, att ingen i kammaren har missuppfattat den principiella ståndpunkt, som jag för egen del intager till frågan om kvacksalveriet. Jag anser det vara önskvärt, att denna osakkunniga verksamhet, som ofta bedrivs av

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

personer av ganska tvivelaktig beskaffenhet, så långt det är möjligt tränges tillbaka och att människorna få bot för sina sjukdomar och krämpor av personer, som verkligen ha skaffat sig en utbildning efter vetenskapliga grunder.

Jag citerade i mitt anförande vad medicinalstyrelsen har sagt — såväl i sitt betänkande av 1941 som nu i samband med interpellationen — rörande önskvärdheten och möjligheterna att förbjuda kvacksalveriet. Jag ansåg mig icke behöva i mitt interpellationssvar påpeka, att hela medicinalstyrelsens inställning är ytterst kritisk och miss-trogen mot kvacksalveriet. Men sedan nu fru Eriksson i sitt anförande ansett sig böra särskilt påpeka detta, är det mig angeläget att understryka, att det är självklart, att medicinalstyrelsen intar en absolut avböjande ståndpunkt gent emot kvacksalveriet. Det förhåller sig emellertid icke så, som fru Eriksson sade, att medicinalstyrelsen till frågan om totalförbud mot icke legitimerad verksamhet på läkarkonstens område hade en ståndpunkt 1941, när den avgav sitt förslag, och har en annan ståndpunkt nu några år senare. Jag har frågat medicinalstyrelsen om dess ställning till spörsmålet om ett totalt förbud mot kvacksalveriet. Det har visat sig, att styrelsen har precis samma uppfattning nu som 1941, och den grundar sin uppfattning på alldeles samma skäl nu som 1941.

Medicinalstyrelsen konstaterar, att det icke är alldeles uteslutet, att även en lekman kan meddela råd och anvisningar samt vara sina medmänniskor i vissa hänseenden till hjälp och gagn när de äro sjuka. Det är det första.

För det andra säger medicinalstyrelsen, att även om vi skulle vilja försöka oss på ett totalt förbud så tror den ej, att folkmeningen här i Sverige är så ensartad på denna punkt, att det skulle vara möjligt att giva respekt åt

en sådan lagstiftning. Det verkade som om fru Eriksson vore mycket optimistisk i detta avseende och trodde, att det hade skett en mycket stor utveckling i den allmänna uppfattningen under de sista åren. Men att rättsuppfattningen i landet icke är ensartad, framgår redan av en jämförelse mellan å ena sidan det anförande fru Eriksson hade här i kammaren och å andra sidan den uppfattning, som har kommit till synes i en motion vid denna riksdag — en motion som under-tecknats av ett flertal ledamöter från olika partier och i vilken man just yrkar på statlig legitimering för en viss sorts människor, som utöva en verksamhet fallande under kvacksalverilagen. Jag tror alltså, att medicinalstyrelsens mening att den allmänna uppfattningen är flytande är grundad på ganska goda skäl.

Jag har, när jag har arbetat med detta interpellationssvar, också fått en stark känsla av att om man gäve sig in på ett totalt förbud mot kvacksalveriet, så skulle man sedan råka ut för vissa tillämpningsproblem, vilka säkerligen skulle vara ganska svåra att komma till rätta med. Vi ha å ena sidan de värsta ytterligheterna av den art, som fru Iversen har bedrivit, men sedan ha vi alla gradationer i riktning mot det, som man måste säga bör vara tolerabelt i ett samhälle, som vill hålla litet på medborgerlig frihet. Vi ha t. ex. här i landet vissa religiösa åsiktsriktningar, som utöva vad de kalla helbrägdagörelse, d. v. s. en form av lekmanaverksamhet på läkarkonstens område. Det är enligt min mening uteslutet, att man skulle gå så långt som till att förbjuda detta. Det finns flera andra gränsområden, som jag icke anser mig nu böra gå in på.

Jag vill, herr talman, sluta med att säga, att min inställning till denna fråga är alldeles klar: vi skola från samhällets sida slå vakt om de legiti-

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

merade läkarna. Men jag tror, att vi skola vara mycket försiktiga med att gå till några ytterlighetsåtgärder på detta område. De flesta människor, som söka kvacksalvare, äro neurotiker, psykopater, kroniskt sjuka; det är i många fall människor som ha sökt läkare år ut och år in men aldrig fått hjälp. När en människa drages med en sjukdom, som ter sig obotlig och pinar henne år efter år, kommer till slut denna människa till den gräns, bortom vilken hon icke handlar riktigt förnuftsmässigt. Om hon då söker sig vad hon hoppas vara genvägar till hälsan är det förståeligt. Att det sedan finns människor, som samvetslöst utnyttja dessa sjuka, är jag också på det klara med. Frågan är bara, hur långt vi skola gå, när det gäller att göra ingripanden på ett område, som är så personligen känsligt för den enskilde individen som detta. Är icke den säkraste vägen att söka förhindra otillbörlig reklam och hindra, att kvacksalvarna sprida felaktiga uppgifter om sin egen förmåga, samt att hoppas, att dagspressen ej skriver reportageartiklar om kvacksalvare, som folk tar som reklam för dem? För det andra få vi väl lita till en stigande upplysning och en stigande kultur, som enligt min mening alldeles säkert kommer att steg för steg tränga kvacksalveriet tillbaka och visa det undan till en skumraskvrå i samhället allteftersom tiden lider.

Herr von FRIESEN: Herr talman! Då frågan om att genomföra en skärpt kvacksalverilagstiftning genom dessa interpellationer har kommit i förgrunden, skall jag tillåta mig att säga några ord och framföra en åsikt som, trots att jag är läkare, avviker från den första interpellantens, nämligen fru Erikssons i Stockholm.

Vad först det fall beträffar, som varit den yttersta anledningen till interpellationerna, nämligen fallet fru Iversen,

kan jag fatta mig mycket kort efter statsrådets redogörelse i eftermiddag. Jag vill fästa uppmärksamheten på en alldeles riktig detalj, som statsrådet Mossberg påpekade, när det gällde denna dams sätt att behandla sina patienter, och som är — jag vågar nästan begagna uttrycket — klassisk när det är fråga om framgångsrik kvacksalveribehandling: det är detta att hon begagnar en och samma metod för botande av alla möjliga sjukdomar. Där i ligger ofta hemligheten med dessa kvacksalvares och undergörares framgång: det är att de konsekvent och envist använda en enda metod, hur tokig och vansinnig den än förefaller vara. Detta har en suggestiv inverkan på människorna och kan kanske i några fall påverka dem.

När vi komma in på frågan om det onekligen samhällsskadliga kvacksalveriet måste jag mana till viss försiktighet, då det gäller begagnande av lagstiftningens vapen. Det är icke alls säkert, att man bara för att man stiftar lagar verkligen kommer till rätta med det onda. Det är tyvärr icke alldeles ovanligt, att det finns människor, som när de se ett missförhållande säga: Ja, men det här är ju för tokigt; det måste förbjudas; vi måste stifta en lag som förbjuder det! Tyvärr äro förhållandena ofta så pass komplicerade, att man, om man tillmötesgår dessa anspråk, kanske till och med gör ont värre.

Det är just detta jag befarar, om vi gå till en skärpt lagstiftning på detta område, i all synnerhet om vi skulle tillgripa så drastiska åtgärder som ett totalt förbud för denna verksamhet. Det är någonting, som jag på det allra bestämdaste vill varna mot. Vad blir i själva verket resultatet av en sådan åtgärd? Ja, icke hänmar man dessa personers mottagningar. De komma att ha nattliga mottagningar. De komma, som man sade ofta under kriget, att gå under jorden och ha mottagningar där. Folk kommer

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

i alla fall ständigt att söka sig till dem. Det skulle behövas långt flera övervakande myndigheter och långt flera poliser än vi förfoga över för att komma till rätta med den saken.

I fråga om sjukdoms botande finns det hos många människor och i alla samhällsklasser en hel del dunkla, nästan mystiska föreställningar om helbrägdagörelsens och undrets betydelse. Många människor misstro naturvetenskapen och dess kalla och nyktra resultat, vad den vinner med sina noggranna undersökningar och sin därefter anpassade behandling; det där har man en viss skepsis emot. Man söker sig i stället till människor, som kanske rent av använda sig av besvärjelseformer eller i vart fall egendomliga och underliga kurer, som man mera tror på. Dessa trosföreställningar stimuleras på ett helt annat sätt av de talrikt florerande kvacksalvarna än vad den mera vetenskapligt orienterade medicinen mången gång kan drömma.

Vad så beträffar medicinalstyrelsens föreliggande förslag till skärpta bestämmelser på detta område kan jag naturligtvis inte neka till att det första, som herr statsrådet här åberopade i denna promemoria från medicinalstyrelsen, nämligen ett visst skydd för läkartiteln på samma sätt som advokaterna numera ha ett särskilt skydd för sin titel, naturligtvis är tilltalande. Det är tilltalande att en grupp yrkesutövare, som har statsmakternas stöd för sin verksamhet och för vilkas utbildning och framtida verksamhet samhället offerar miljoner, också skall få ett skydd för sin titel. Detta påpekande försvagas naturligtvis i viss mån därav att man här i landet, i motsats exempelvis till i Danmark, kan konstatera, att läkartiteln knappast användes annat än när folk talar till eller om läkare. Doktor är ju härvidlag den vanliga benämningen och en titel, som knappast kan bli föremål för något skydd.

Vad åter frågan om förbudande av offentlig reklam såsom medel att bekämpa kvacksalveriet beträffar tycks herr statsrådet litet grand vara inne på tanken att ställa sig i viss mån sympatisk härtill eller till någon liknande åtgärd. Jag vill emellertid ifrågasätta, om man vinner så mycket därmed. Vi ha nämligen, som inrikesministern påpekade beträffande fallet Iversen, våra utomordentligt pigga tidningar, som i ord och bild ha gjort en reklam för hennes verksamhet, utan vilken hon inte skulle ha fått den tillströmning av hjälpsökande, som hon i själva verket fick. Jag tror vidare, att den offentliga reklamen i detta fall spelar en väsentligt mindre roll än muntligt fortlöpande berättelser från personer, som någon gång ha besökt vederbörande. Det gäller beträffande läkarna, och det gäller säkerligen också i lika hög grad beträffande kvacksalvare av olika slag, att de allra flesta, som komma och söka bot, göra detta, inte därför att de ha läst annonser i tidningarna utan därför att de genom en eller annan bekant ha hört, att personen i fråga skulle vara så bra, när det gällde att bota den eller den sjukdomen.

Vad för det tredje beträffar en utvidgning av den katalogmässiga uppräknings av sjukdomar, vilkas behandling av icke läkare borde vara förbjuden, finns det naturligtvis en hel del som talar för att inte bara det fåtal sjukdomar, som nu genom lag undandragas kvacksalvarnas verksamhet, genom denna lista utvidgas. Det finns t. ex. en sjukdom, som på svenska kallas den farliga blodsjukdomen eller pernicios anemi, där vi inte kände något effektivt botemedel vid tiden för den nuvarande lagstiftningens ikraftträdande, där vi numera förfoga över ett absolut säkert och pålitligt hjälpmedel, som har räddat massor av människoliv. Samma förhållande gäller sockersjuka och andra åkommor. Det

Svar på interpellationer ang. skärpning av bestämmelserna i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten.

vanskliga med en sådan uppräknig av bestämda sjukdomar är den, att det väl knappast torde kunna sägas att det finns någon sjukdom, där inte vederbörande bärare av sjukdomen skulle kunna tänkas lida skada genom behandling av en kvacksalvare, ty genom behandling av kvacksalvare kommer behandling på sjukhus eller hos läkare att uppskjutas med kanske ödesdigert resultat för patienten.

Efter dessa överväganden, som jag gjorde redan då jag för några år sedan läste igenom medicinalstyrelsens förslag, tror jag inte, att det finns så mycket där, som man kan ta fasta på, och det råd jag slutligen skulle vilja ge herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet är därför det, varmed jag började mitt anförande och som skulle kunna formuleras ungefär så här: Far varliga fram när det gäller att begagna lagstiftning som vapen mot detta samhällsönda.

Fru ERIKSSON i Stockholm: Herr talman! Naturligtvis har jag inte ett ögonblick inbillat mig, att herr statsrådet skulle tro på kvacksalvare; jag har bara påtalat medicinalstyrelsens motivering, som statsrådet i interpellationssvaret sagt var felaktigt återgiven. Om nu medicinalstyrelsen på något sätt, som inte varit synligt för mig, har förklarat, att man anser att vissa former av lekmannaverksambet på läkekonstens område äro bra, så står detta inte att utläsa i detta betänkande annat än i en mycket liten fras. Jag anser därför fortfarande att det skäl, som då förebragtes och som nu tydligen upprepas, nämligen att lagstiftning inte skulle vara taktiskt lämpligt — det ansåg tydligen också herr von Friesen — därför att det stötte en hel del människor för pannan, inte är giltigt. När man säger, att det inom stora samhällsgrupper inte finns förståelse för en dylik lagstiftning, så vill

jag för min del säga, att jag är övertygad om att det inom stora grupper finns just en sådan förståelse och att man väl bör ta hänsyn också till dessa grupper.

Man säger, att alla dessa stackars människor, som ha bragts till förtvivlans brant sedan de ha prövat allt och och till slut gripit det halmstrå, som heter kvacksalvare, kan man inte lasta. Nej, naturligtvis. Ingen skulle vilja avråda ens sin mamma att i ett sådant fall gå till en kvacksalvare, ty ingen kan gärna vilja avråda eller sätta sig emot en förtvivlad människas försök att få sin hälsa igen; man gör det inte. Men därför är det ju inte sagt, att vi, som ha att se till hur det skall stå till i samhället, skola vara lika försiktiga som när det är fråga om det personliga förhållandet till en anhörig, som går till kvacksalvare. Vi få väl ändå lov att inta en ställning, som är litet djärvare än när det är fråga om rent personliga förhållanden i en familj, där man kanske uppmanar en närstående att gå till kvacksalvare. Jag tror att exemplet med helbrägdagörelsen knappast kan innefattas i begreppet yrkesmässigt kvacksalveri, som vi mena skall förbjudas. Vi vilja förbjuda dem, som ha detta till yrke, som leva på det och förtjäna på det. Detta är inte att träda deras uppfattning för nära, som kanske kunna stå en människa bi med råd och religiös påverkan och som kunna vara till oerhörd hjälp särskilt för människor, som äro deprimerade. Detta senare är en helt annan sak, och det är inte dessa förhållanden vi ha siktat på med en lagstiftning, utan vi ha siktat på en lagstiftning avseende de ganska kallhamrade kvacksalvare, som jag tidigare har talat om, och för en sådan lagstiftning kan man säkerligen, om man inte är alltför taktisk, finna förståelse hos de flesta människor. Jag är så optimistisk att jag litar inte bara på kulturutvecklingen framåt utan byser förtroende

Svar på interpellation ang. viss ändring av bestämmelserna om ransonering av matfett åt årsanställda lantarbetare.

också för den utveckling, som i detta avseende har skett under de senaste tio åren. Jag tror sålunda, att det finns underlag för en mycket strängare lagstiftning på detta område än den som nu gäller.

Herr STÅHL: Herr talman! Eftersom pressens befattning med kvacksalvarna och kvacksalveriet har berörts i ett par sammanhang, skall jag som pressman tillåta mig att göra ett par korta reflexioner.

För det första vill jag säga, att beträffande annonseringen i sådana ämnen har Svenska tidningsutgivareföreningen infört så restriktiva bestämmelser, som man över huvud taget kan upprätthålla. Jag skall inte gå in i detalj, men jag kanske kan få meddela kammarens ledamöter, att en bestämmelse, godtagen av samtliga tidningar, är att inte införa annonser, i vilka meddelas, att vederbörande kan bota vissa åkommor. Längre anser man sig efter mycket noggrann prövning inom reklam- och tidningskretsar inte kunna komma.

Den andra reflexion, som kom mig att begära ordet, föranleddes av den passus i herr von Friesens i övrigt utmärkta anförande, som jag i alla delar instämmer i, där han talade om tidningspressens reklam för kvacksalvarna och speciellt då för fru Iversen. Jag fäste mig vid detta därför att i andedraget förut sade herr von Friesen, att de behandlingsmetoder hon använder äro »vansinniga», jag antecknade ordet. Jag skulle vilja fråga herr von Friesen: Var ha han och övriga kammarens ledamöter och hela svenska folket fått den insikten, att dessa hennes behandlingsmetoder äro vansinniga om inte genom tidningarna?

Jag skulle alltså vilja konstatera, herr talman, att tidningarna inte ha gjort någon reklam i detta avseende. Tid-

ningarna ha utövat en verksamhet, som bör ha verkat avskräckande och just satt fingret på att här är fråga om en hantering, som den allmänna opinionen och inte minst riksdagens samtliga ledamöter böra se till att man inte gör reklam för. Om det är någonstans i offentligt sammanhang, som reklam kan sägas ha förekommit, så sannerligen är det inte i pressen utan snarare i en annan av de tre statsmakterna.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Vidare yttrades ej.

§ 7.

Svar på interpellation ang. viss ändring av bestämmelserna om ransonering av matfett åt årsanställda lantarbetare.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet fru KOCK, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Ericsson i Näs frågat mig, om jag vore villig medverka till sådan ändring i bestämmelserna angående ransonering av matfett, att årsanställda lantarbetare jämte familjemedlemmar finge möjlighet att köpa hela ransonen i form av smör genom att tilldelas Mp-kort.

Till svar härå får jag anföra följande.

Under hösten och vintern, då smörproduktionen betydligt minskar, har det vissa år, liksom innevarande vinter, varit nödvändigt att starkare begränsa konsumtionen av smör. Detta har åstadkommits bl. a. genom att de enskilda konsumenterna ägt uttaga endast en viss del av sin matfettstranson i form av smör. För mjölkproducenterna -- d. v. s. innehavare (brukare) av sådana brukningsdelar, varå regelmässigt finnas en eller flera kor -- samt medlemmar av deras hushåll har det emellertid av försörjningsmässiga och psyko-

Svar på interpellation ang. viss ändring av bestämmelserna om ransonering av matfett åt årsanställda lantarbetare.

logiska skäl icke ansetts lämpligt att på sådant sätt begränsa möjligheten att uttaga matfettsransonen i smör. Denna grupp av konsumenter har därför tilldelats särskilda inköpskort, s. k. Mp-kort, vilka berättiga dem att uttaga hela matfettsransonen i form av smör. En begränsning av inköpsrätten för mjölkproducenterna skulle sannolikt ha blivit illusorisk och endast medfört en minskning av mjölkleveranserna. Det föreligger nämligen icke något förbud för en mjölkproducent att av den mjölk, som han själv producerar, tillverka smör för sitt och sitt hushålls behov.

Att såsom interpellanten föreslagit utvidga rätten att erhålla Mp-kort till att omfatta även lantarbetarna torde icke vara möjligt, om det med kuponguppdelningen avsedda syftet skall uppnås. Ett dylikt medgivande för lantarbetarna skulle säkerligen utlösa krav på samma rätt från andra grupper, bl. a. mejeripersonalen. Under ett tidigare skede av ransoneringen åtnjöt den del av mejeripersonalen, som är sysselessatt i den egentliga smörhanteringen, sådan rätt. Det visade sig emellertid omöjligt att upprätthålla kontroll över att förmånen i fråga begränsades till denna grupp. Rätten för mejeripersonalen att erhålla Mp-kort blev därför helt indragen. Principiellt böra självfallet icke personer, som syssla med framställning eller distribution av en viss vara, ha särskilda förmåner före andra, när det gäller tilldelning av denna vara, jordbrukare ej undantagna. Då emellertid av skäl som nyss anförts denna fullständiga rättvisa i här omnämnda fall ej kan uppehållas, bör detta icke få utgöra motiv för ytterligare utvidgning av denna begränsade ransoneringsförmån till viss grupp.

Under hänvisning till det anförda anser jag mig icke kunna förorda en sådan ändring av bestämmelserna angående ransonering av matfett, att årsanställda lantarbetare och deras famil-

jemedlemmar tilldelas Mp-kort för inköp av hela matfettsransonen i form av smör.

Härpå yttrade

Herr ERICSSON i Näs: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Emellertid måste jag med beklagande konstatera, att svaret inte är av det positiva innehåll, som jag hade förväntat.

Statsrådet Kock har i sitt svar bl. a. nämnt de psykologiska skäl, som tala för att det inte skulle vara lämpligt att för jordbrukarna begränsa möjligheten att uttaga hela matfettsransonen i form av smör. Enligt min uppfattning föreligga samma psykologiska skäl när det gäller lantarbetarna och då inte minst ladugårdsskötarna. Denna uppfattning vet jag också är allmän bland såväl jordbrukare som lantarbetare.

Det måste också anses egendomligt, att då de ogifta lantarbetarna i arbetsgivarens kost tilldelats Mp-kort och därmed kunna taga ut hela sin matfettsranson i form av smör, samma förmån inte ansetts kunna beredas de gifta lantarbetarna. Också på denna punkt tala de psykologiska skälen för att en ändring bör komma till stånd, så att inte en lantarbetare, därför att han är gift och har familj, undandrages en förmån, som ansetts böra komma hans ogifte kamrat till del.

Ehuru tillräckligt statistiskt material beträffande smörtillgången inte redovisats av statsrådet eller på annat sätt varit för mig tillgängligt, torde det dock kunna antagas, att situationen beträffande matfettförsörjningen inom en inte alltför avlägsen framtid bör kunna möjliggöra ökade smörransoner. Om så blir fallet, kommer man att förvåna sig över att folkhushållningsministern inte i dag var beredd att medverka till att

Uppsägning av överenskommelsen om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.

lantarbetarna redan nu fingo möjlighet att inköpa hela sin matfettsranson i form av smör.

Slutligen vill jag gärna uttrycka den förhoppningen, att statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet i fortsättningen ville ägna sin uppmärksamhet åt denna fråga. Kanske skall det snart visa sig, att de skäl, som statsrådet stött sitt ståndpunktstagande på, i en nära framtid visa sig sakna aktualitet. En ändring av nuvarande bestämmelser i den riktning jag antytt i min interpellation tror jag skulle mottagas med stor tacksamhet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den på kammarens bord liggande motionen nr 294 av herr *Hagberg* i Luleå.

§ 9.

Uppsägning av överenskommelsen om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående uppsägning av överenskommelsen av den 30 juni 1948 om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.

Uti en inom andra kammaren väckt, till utrikesutskottet hänvisad motion, nr 3, av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att Sverige i enlighet med artikel 1 mom. 2 uppsäger överenskommelsen av den 30 juni 1948 angående ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater samt i enlighet med artikeln 27 i konventionen angående europeiskt ekonomiskt samarbete av den 8 maj 1948 uppsäger konventionens tillämpning på Sverige».

Utskottet hemställde, att motionen II:3 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställda föredragits, anförde:

Herr *JOHANSSON* i Stockholm: Herr talman! Utrikesutskottets utlåtande i anledning av motionen II:3 har rönt ett besynnerligt öde. Det skyttades i lördags men återsändes till utskottet därför att det saknade en viss detalj, nämligen herr *Sandlers* namn. Jag förstår att utskottet haft mycket att göra i dessa pakttider, och jag kan också förstå att man under en pappersransonering söker knappa in på formuleringarna. Men en omtryckning förminskar ju inte pappersbristen. Med all aktning för strävandena efter knappa och koncisa formuleringar böra de i fortsättningen dock inte gå ut över utskottsordförandens namnunderskrift.

Utskottet säger endast kort och gott, att motionen har samma yrkande, som framfördes i herr *Hagbergs* i Luleå m. fl. motion vid fjolårets riksdag, och att vad i nu föreliggande motion anförts inte är av natur att ändra utskottets uppfattning. Det är i den delen jag vill polemisera emot utskottet. Det har hänt åtskilligt i detta avseende trots att bara några veckor ha gått sedan sist. I början av januari kom Marshallorganisationen i Paris med sin ekonomiska rapport. Den gick mycket hårt ut över de planer, ja, det är för mycket att säga planer, men de sannolikhetsberäkningar eller önskemål, som de olika regeringarna ha lagt fram. Det klargjordes att man inte ens på papperet hade lyckats få till stånd någon plan för återuppbyggandet. Det klargjordes också — och det är ganska förkrossande för dem, som tidigare här i riksdagen ha sökt hävda att denna Marshallplan skulle leda till ett snabbt ökat välstånd i Europa — att det inte finns någon utsikt att ens år 1953 uppnå förkrigs-

Uppsägning av överenskommelsen om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.

tidens levnadsstandard i de till planen anslutna länderna. Situationen var så pass allvarlig, att envoyén Hammar-skjöld avgav en mycket dyster rapport. En sänkning av importen med 25 procent var kanske det allvarligaste, menade han, då ju redan en sänkning med 10 procent innebure något av en katastrof.

I denna rapport från Marshallorganisationen krävdes vidare »en fundamental förändring» av de deltagande ländernas politik. Svenska regeringen, representerad av statsministern, var genast färdig att förklara, att den för sin del skulle göra allt vad den kunde för att åstadkomma denna fundamentala förändring. Man krävde framför allt revidering av import- och exportprogrammet, av investerings- och produktionspolitiken samt av den finansiella och kommersiella politiken.

För ett par dagar sedan kom den amerikanska Marshallorganisationen med ytterligare en rapport. En tidning i Stockholm diskuterade frågan, om vi ha rätt att kalla den för en order eller om den bara är en redogörelse för Sveriges situation. Med det instrument, som Amerika med Marshallplanen har fått i händerna, är det mycket lätt att förvandla önskemål till order. Vad man kräver eller säger ifrån är, att Sverige har levt över tillgångarna, att levnadsstandarden måste ytterligare sänkas, att en nedskrivning av kronans värde är behövlig för att vi bättre skola kunna sälja pappersmassa i Amerika och vidare att regeringens planer på att inskränka skogsskövlingen få uppskjutas.

Detta är alltså vad man i dag från Marshallorganisationen lägger fram, och det bestyrker vad vi tidigare ha sagt, att denna Marshallplan är inte vad någon, jag tror det var excellensen Undén, har kallat för en generös plan för att hjälpa Europa. Det är, som man öppen hjärtigt har sagt på sina håll, en plan för att rädda den kapitalistiska

produktionsordningen, men det är en plan som skall rädda den på de arbetande massornas bekostnad.

Också i det fallet finns en rad nya fakta, sedan vi sist behandlade en liknande motion. Tvärt emot vad många talare i denna kammare anfört, visar det sig, att de länder, där produktionen stegras mycket snabbt, där levnadsstandarden stegras i samma tempo som produktionen och där man inte befarar någon arbetslöshet, det är de länder i östra och södra Europa, som ha tackat nej till Marshallplanen, därför att man inte vill gå med på inskränkning i sin suveränitet och på de stränga villkor, som Amerika ställde för hjälp.

Men hur är det i Marshalländerna? Där se vi en rakt motsatt utveckling. Visserligen har man kunnat stegra produktionssiffran i några länder, men denna stegring har inte lett till förbättring av massornas läge utan tvärtom. Tag som exempel Frankrike. Där har man uppnått och kommit något över förkrigsstandarden i fråga om den industriella produktionen, men reallönen, om vi sätta 1939 års reallön lika med 100, låg i april 1947 vid siffran 66 men i oktober 1948 vid 54, alltså en synnerligen allvarlig nedgång. Så torde det vara över hela linjen.

Men en sak, som ännu mera kastar sin skugga över framför allt vårt svenska folkhushåll, är några andra följder av denna politik, som förekommer i Marshalländerna men inte någon annanstans, och det är den växande arbetslösheten. Sverige lider inte mycket av den ännu, men jag refererar till docent Järnemans uppgift för tre dagar sedan, att man i arbetsmarknadsstyrelsen räknar med en växande arbetslöshet också här. I Danmark har man redan 126 000 arbetslösa och i Bizonien, alltså den engelsk-amerikanska zonen i Tyskland, 944 000, en ökning på ett par månader med 200 000. I Amerika skiftar bedömningen, men det rör sig

Uppsägning av överenskommelsen om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.

mellan 3 och 4 miljoner i Marshallplanens moderland. I Italien räknade arbetslöshetssiffrorna redan i höstas ett par miljoner. I Frankrike är arbetslösheten också mycket svår, men det allvarligaste exemplet är Belgien. Detta land, vars invånarantal är obetydligt större än vårt, har i dag enligt officiella siffror en arbetslöshet på 300 000, d. v. s. det har en lika svår arbetslöshet i Marshallplanens första år som Sverige hade under den värsta krisen efter skottet i Paris i början av 1930-talet. Belgien mötte efterkrigstiden med mycket goda guld- och valutareserver. Dessa förlösades liksom i ett visst annat land på inköp av amerikanska varor. Nu äro alla butiksfönster och lager fulla av amerikanska varor, som folket inte kan köpa. Belgiens egna exportartiklar finna icke tillräcklig avsättning, utan massarbetslöshet har kommit på dagordningen. Belgiens öde torde så småningom bli vårt. Det är en av Marshallplanens allvarligaste följder.

Den 30 augusti i fjol förklarade FN:s europakommission, ledd av förre statsrådet Myrdal, att Västeuropas handel med Östeuropa måste sjudubblas, om Europa skulle kunna bli oberoende av amerikansk hjälp år 1952. Representer för 27 nationer i Genève fastslog, att det var möjligt att uppnå handelsjämvikt mellan dessa två områden i Europa. Östeuropa behöver importera maskiner och kapitalvaror och behöver också delvis kredit men kan i gengäld och i stigande takt med ökade maskinleveranser leverera hela Västeuropas behov av brödspannmål, större delen av Västeuropas behov av övrig spannmål samt kol, trävaror och en mängd artiklar, som Västeuropa nu måste köpa för dollar. Det var alltså möjligt, menade denna kommission, att uppnå jämvikt mellan dessa två system i handeln och därmed också skapa bättre utgångsläge för Västeuropa.

För några dagar sedan startades i de

östeuropeiska länderna ett ekonomiskt samarbetsråd, där sex öststater, som äro samlade, konstatera att Förenta staterna, England och några andra stater i Europa praktiskt taget ha bojkottat handeln mellan de folkdemokratiska staterna och Sovjetunionen å ena sidan och dessa stater å den andra. De ha bojkottat dem därför, sägs det i uttalandet, att öststaterna inte ha böjt sig för Marshallplanens diktat, som inkräktar på deras suveränitet och skadar deras näringsliv. I förrgår framträdde inom en av underkommissionerna i Genève den ryske delegaten Geratjenko och förklarade, att Amerika gjorde ytterligare ansträngningar för att stoppa handeln med vissa råvaror med de östeuropeiska länderna. Vi ställa här frågan: Hör Sverige efter amerikansk påverkan till de länder, som driva denna politik? Är det riktigt, att den svenska järnmalm i första hand reserveras för västmakternas och Tysklands nya vapensmedja i Ruhr, avsedd för ett tredje världskrig, medan det är rätt svårt för öststaterna att få tag i svensk järnmalm?

Vi veta också, att handeln mellan Sovjetunionen och Sverige alls icke har fått den omfattning, som förutsetts i handelsfördraget. När vi ha ställt förfrågningar, säger man: Vi ha givit offerter och leveranstider, men sedan ha ryssarna inte beställt. Det är naturligtvis lätt att undgå beställningar, om man sätter priserna högre än vanligt och leveranstiderna längre än vanligt. Här i kammaren har tidigare anförts ett exempel från ett svenskt varv, som begärde tre gånger så mycket för sina båtar av rysk köpare som av andra kunder. Det är mycket som talar för att sådant förekommer i stor utsträckning, samtidigt som man talar om att priserna måste sänkas på den amerikanska marknaden.

Det är för övrigt synnerligen typiskt, att den dollarhjälp, som Västeuropa har

Uppsägning av överenskommelsen om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.

fått, till stor del har ätits upp av amerikanska prisstegringar, men nu, när man förutser prissänkning, håller man i Amerika på att förbereda motsvarande nedskrivningar i dollarhjälpen. Alltså, för Amerikas skull kräver man nu från amerikanskt håll nedskrivning av valutans för att de svenska exportvarorna skola bli billigare, medan man för en rakt motsatt politik åt annat håll. Jag ställer den öppna frågan: I vilken mån ha de amerikanska kraven att vissa råvaror och industrivaror icke skola få exporteras till Sovjetunionen och folkdemokratierna inverkat på handeln med dessa länder? Det kan ju hända, att rösten, som har meddelat offerterna och leveranstiderna, tillhör någon svensk Jakob i våra exportfirmor, medan händerna bakom det hela tillhöra den amerikanske Esau.

Jag konstaterar, att Amerika genomdriver en politik, som går stick i stäv mot den politik, som FN:s egen europa-kommission angivit som en förutsättning för att Marshallplanen skall gå i lås och för att över huvud taget Väst-europas folk skola kunna lösa sina problem. När man ser dessa motsättningar, hur man misslyckats med sina löften att höja levnadsstandarden, hur motsättningarna mellan ländernas exportplaner försvåra det internationella utbytet, vill jag tillägga, att denna debatt om Marshallplanen egentligen borde hört hemma i den debatt vi hade för en stund sedan om åtgärder för att stävja kvacksalveriet. Jag kan instämma med de talare som menade, att det i Sverige bedrivs stort skoj i de här frågorna, men om vi ta alla kvacksalvare från Johannes i Lilläng och Flahultarn till madam Iversen kunna de inte tillsammansägna ens tänka sig ett så stort kvacksalveri som Marshallplanen.

Nu har jag till en början uteslutande sysslat med Marshallplanens ekonomiska del, men det viktigaste och det far-

ligaste är den politiska delen. Vi ha i kammaren med stöd av den amerikanska lagen om Marshallplanen slagit fast vad det är amerikanerna avse: en plan, avsedd att gagna Förenta staternas utrikespolitiska och ekonomiska intressen. Det är också klart, att man med den planen i händerna, särskilt sedan länderna tagit lån eller gåvor, har utomordentliga påtryckningsmedel. Det råder inget tvivel om att den utveckling vi ha haft i Sverige på sistone, när blockbildningsplanerna ha drivits fram på dagordningen, framför allt har berott på amerikanskt initiativ och därpå, att Marshallplanens bestämmelser ha använts som påtryckning. Det är inte någon vidare upplyftande syn i dessa dagar, när Sveriges ambassadör står i sjudagarskö i Washington eller när tidningarna rapportera den norske utrikesministerns flängande i det amerikanska utrikesdepartementets trappor. Med dessa bestämmelser som hjälp har Amerika de mest vittgående möjligheter. Alla skyldigheter ligga nämligen på vår sida. Amerikanerna ha inga skyldigheter alls. Amerika bestämmer om något skall ges och hur mycket som skall ges eller utlånas. Det fastslås tydligt, att ingen har rätt till någon som helst hjälp. Det är Amerika som bestämmer. Amerikas kontrollanter i Sverige och andra länder kunna när som helst avbryta hjälpen, och de kunna också själva ändra villkoren för hjälpen. De kunna egentligen förfara med oss precis hur de själva tycka.

Det har också tillkommit, som vi redan i motionen påpekat, en del andra nyheter sedan sist. Vid nyåret meddelades, att president Truman beordrat sina departement och regeringsbyråer att »koordinera den ekonomiska och militära hjälpen till utlandet för att kongressen skulle få möjlighet att behandla hela programmet i klump i stället för styckevis». Denna koordinering av de militära och ekonomiska planer-

Uppsägning av överenskommelsen om ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater m. m.

na har anbefallts av försvarsminister Forrestal, och till chef för koordineringen har man insatt en herre, som tidigare har varit knuten till generalstaben, mr Ernest Gross. Det sägs särskilt ifrån, att detta icke inkräktar på Paul Hoffmans auktoritet, men denne Gross blir ansvarig för att »Marshallplanen blir koordinerad med Atlantpakten och andra förpliktelser, som Amerika har eller kommer att åtaga sig». Därav följer att varje land, som har inordnat sin ekonomi under Marshallplanen, beröres av Atlantpakten och de ekonomiska och politiska verkningar, som den kommer att få.

Vi kunna också avläsa detta amerikanska tryck på en mängd områden. Jag erinrar om den debatt, som vi hade i onsdags. I denna framträdde en av de aktivistiska jungfrutalarna. Jag beklagar, att jag inte ser honom här i kammaren i dag. Det var herr Häckner. Han gav kanske omedvetet en mycket träffande illustration till Marshallplanens verkningar. Han talade om att vi borde försöka få vapen billigt från Förenta staterna. Vapen som köpas till priset av ett lands oavhängighet äro inte billiga. Han polemiserade mot ett ofta citerat yttrande av excellensen Undén. Det var det bekanta Uddevalla- eller Strömstadsuttalandet, då excellensen Undén på samma gång vände sig mot bolsjevismen och kapitalismen. Herr Häckner antog, att det var den amerikanska kapitalismen Undén menade. Sådana uttalanden, sade herr Häckner, måste man nu vara ytterligt försiktig med. »Sverige har inte råd med sådana yttranden.» Det är ytterst talande. Så verkar Marshallplanen. Jag har också konstaterat, att svenska regeringens talesmän inte sagt något sådant om kapitalismen på sista tiden.

Denna påverkan hade Sverige kunnat undgå. Schweiz, som även är ett kapitalistiskt land, har ju givit ett gott föredöme. Schweiz har vägrat att under-

teckna något bilateralt avtal. Det har vidare inte tagit emot någon kredit eller några gåvor, och framför allt har det inte släppt in någon amerikansk kontrollkommission i landet. Här i Sverige ha vi inte bara släppt in en kontrollkommission utan även ytterligare 30 000 amerikaner. Jag rekommenderar kammarens ledamöter att studera den nya amerikanska spioneriorganisationens instruktioner, som äro tillgängliga. Där talas det bland annat om att de, som skola få insyn i ett annat land, skola se till att de först växa sig in i detta land. Vi ha tillräckligt mycket sådant främmande i landet just nu.

Detta är, herr talman, några av de saker, som enligt min mening ytterligare ge eftertryck åt de starka argument vi tidigare anfört. Marshallplanen gör Europas länder beroende av Förenta staterna. Man är i full fart med att genomdriva en rad nya saker. Framför allt utövas mycket starka påtryckningar för att vi skola sänka kronans värde och ytterligare skärpa den ekonomiska åstramning, som redan nu i form av lönestopp och byggnadsstopp går så hårt ut över arbetarklassen i Sverige. Men framför allt är den som sagt ett instrument för att pressa Sverige längre och längre in i beroende av en främmande stormakt och för att göra vår mångsekelgama oavhängighet till ett minne blott.

Av dessa skäl yrkar jag, herr talman, bifall till motion nr 3 i denna kammare.

Herr andre vice talmannen **SKOGLUND**: Herr talman! Efter det herr Johansson i Stockholm fullgjort den uppgift som har åvilat honom, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, vilket betyder avslag på herr Johanssons motion.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets

Förvärv av vissa fastigheter invid Uppsala högar.

hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 11.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

§ 12.

Utgifter å tilläggsstat II (ecklesiastikdepartementet).

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Förvärv av vissa fastigheter invid Uppsala högar.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 2, punkt 2, föreslagit riksdagen att dels medgiva att fastigheterna Myrby 1^a och

Myrby 2^a i Uppsala stad finge för det ändamål, som av chefen för ecklesiastikdepartementet angivits, förvärfvas för kronans räkning för en köpeskilling av 175 000 kronor och på i huvudsak de villkor och bestämmelser i övrigt, som innefattades i ett i statsrådsprotokollet omnämnt köpekontrakt, dels godkänna, att köpeskillingen gäldades på det sätt domänstyrelsen föreslagit, dels ock till Förvärv av vissa fastigheter invid Uppsala högar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 83 100 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) medgiva, att fastigheterna Myrby 1^a och Myrby 2^a i Uppsala stad finge för det ändamål, som av chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1949 angivits, förvärfvas för kronans räkning för en köpeskilling av 175 000 kronor och på i huvudsak de villkor och bestämmelser i övrigt, som innefattades i det i statsrådsprotokollet omnämnda köpekontraktet;

b) godkänna, att köpeskillingen gäldades på det sätt domänstyrelsen föreslagit;

c) till Förvärv av vissa fastigheter invid Uppsala högar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 83 100 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr LUNDBERG: Herr talman! Jag har begärt ordet för att göra en kort kommentar i detta ärende, som man kanske kan beteckna som litet märkligt. Samtidigt vill jag säga, att jag är fullt medveten om att det är en mycket känslig fråga.

Kungl. Maj:t och utskottet föreslå inköp av jordbruksfastigheter för 175 000 kronor. Det motiveras med att det finns risk för bebyggelse, som skulle skymma fornminnesområdena i Gamla Uppsala. I riksantikvarieämbetets motivering sä-

Förvärv av vissa fastigheter invid Uppsala högar.

ges bl. a., att det ansågs det vara en av dess viktigaste uppgifter att bereda skydd och vård åt det märkliga fornlämningskomplexet i Gamla Uppsala genom att söka förhindra störande byggnadsverksamhet och andra ingrepp i landskapet. I detta syfte skulle ett förvärv för kronans räkning av de förenämnda fastigheterna vara av största betydelse.

Jag måste erkänna, att jag är förvånad över att man motiverar detta inköp med att man skall försöka skydda området mot bebyggelse. Det ligger ju ändå till på det sättet, att man dels genom bullerlagen, dels genom byggnadsförordningar har fullt skydd för att detta område inte kommer att bebyggas. Jag vill erinra om att helt nyligen förbjöds bebyggelse på ett annat område i Uppsala stad på grund av närheten till ett flygfält. Det kan alltså inte vara någon angelägen uppgift ur här angiven synpunkt att inköpa dessa hemman.

Jag vill också erinra om att byamännen och pastoratet äga ifrågavarande högar och de åsar de ligga på. När nu riksantikvarieämbetet och givetvis även statsrådet och statsutskottet ha kommit till den uppfattningen, att staten skall inköpa jorden för att söka förhindra att områdena skymmas i något avseende, måste jag säga, att det förefaller som om den enda motiveringen för köpet skulle vara, att man anser, att en arrendebonde skulle vara bättre skickad att symbolisera fornminnesintressena än självägande jordbrukare.

Nu är det ju på det sättet, att de lärda tvista ännu om vad Gamla Uppsala verkligen är ur fornminnessynpunkt, och det borde ju ur olika synpunkter vara angeläget, att de lärda försöka komma överens om vilken betydelse Gamla Uppsala haft i olika avseenden.

Man kan naturligtvis säga, att 175 000 kronor är en relativt liten summa. För egen del vill jag emellertid framhålla, att om man genom att ge ut dessa 175 000 kronor för ifrågavarande ända-

mål går in för att köpa in större jordområden för att frilägga fornminneslämningar, måste man samtidigt besvara frågan: Äro vi i framtiden beredda att inlösa de olika områden, vilkas inlösen riksantikvarieämbetet kommer att kräva? Jag vill erinra om att, därest man skulle ge sig in på dessa principer, skulle det bara i Gamla Uppsala komma att bli fråga om miljonaffärer. Därtill kommer ju, att det finns flera fornminnesområden, som skulle behöva skyddas, och om samma principer skulle tillämpas för dem, komme vi in på vägar, som vore ganska allvarliga ur statsfinansiell synpunkt. För egen del är jag inte beredd att slå in på denna linje, därför att jag anser, att vi inte ha råd att offra så många miljoner, som behövas för att helt tillgodose ifrågavarande ändamål. Om statsutskottet och statsrådet anse, att det finansiella läget har förbättrats i så väsentlig utsträckning, som deras förslag i föreliggande ärende tycks tyda på, vill jag framhålla, att jag har den uppfattningen, att de pengar det här är fråga om i stället borde användas till mera aktuella åtgärder, exempelvis till sjukvårdsändamål.

Herr talman! Jag har ansett det vara angeläget att i detta sammanhang göra dessa påpekanden, och inlägga en allvarlig erinran mot att vi skola börja på med denna inlösningspolitik, som kommer att få mycket allvarliga konsekvenser i ekonomiskt avseende. Jag har givetvis inte någon anledning att ställa ett avslagsyrkande mot ett enhälligt statsutskott. Det skulle ju vara meningslöst. Jag vill också för att intet missförstånd skall uppstå säga, att den bygd, där dessa högar ligga, och den befolkning, som lever i Uppland, har ett levande intresse för fornminnesvärden. Emellertid så huser jag den uppfattningen, att det inte kan vara till gagn för fornminnesintressena, om man söker tillgodose dem genom regionala inköp. Tvärtom skadar man därigenom dessa intressen.

Förvärv av vissa fastigheter invid Uppsala högar.

Jag har, herr talman, som sagt intet yrkande.

Herr LARSSON i Stockholm: Herr talman! Utskottet har i likhet med den föregående ärade talaren en mycket hög uppskattning av det fornminnesmärke det här gäller. Utskottet har, som anmärkes i utlåtandet, avlagt ett besök på platsen. Jag kanske får berätta, att vi ha med avdelningsordföranden i spetsen bestigit Ane den gables hög under hård nordlig vind och bistert vinterväder, och vi ha fått ett utomordentligt intryck av detta Sveaväldets förnämligaste minnesmärke från folkvandringstid och från Sveriges äldsta bondebygd, som man blickar ut över från Uppsala högar. Det finns intet minnesmärke från folkvandringstid i detta land, som i betydelse och mäktig verkan kan mäta sig med Uppsala högar. Detta vill jag ha sagt för att därmed också framhålla, att ett bifall till det föreliggande förslaget inte har någon sådan prejudicerande betydelse, att det skulle innebära risker för miljoninköp eller utgifter av den omfattning, som den föregående ärade talaren antydde. Jag bestrider det bestämt; Kungl. Maj:t och riksdagen ha givetvis i varje förekommande fall sin fria prövningsrätt.

Vad jag emellertid också med bestämdhet vill hävda är, att ett friläggande av denna mark är väsentlig för att Uppsala högar skola bibehålla den mäktiga verkan de trots bebyggelser på östra sidan ännu ha. Och jag vill tillika säga, att i trots av de i viss mån nya markvärderingsprinciper, som ha införts genom stadsbyggnadslagen, håller jag för helt uteslutet — och det torde väl även vara Kungl. Maj:ts mening, då Kungl. Maj:t föreslagit detta köp — att det skulle vara möjligt att med hjälp av stadsbyggnadslagen helt frilägga ett område av 50 hektar, vilket redan nu har ett icke obetydligt

tomtvärde. Ett sådant ingrepp, med stöd av stadsbyggnadslagen, tror jag man får betrakta som helt uteslutet. Den enda vägen att nå det friläggande som vi här äro eniga om att finna önskvärt är det nu föreslagna köpet. Vi ha i utskottet kommit till samma resultat som Kungl. Maj:t, nämligen att de villkor, på vilka det nu är möjligt för staten att förvärva marken och därmed realisera nämnda syfte, få betraktas som rimliga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDBERG: Herr talman! Jag måste ju säga, att sedan den föregående talaren har gått in på sådant som att man bestigit högarna i hård nordlig vind, är det givet, att jag förstår en hel del av hans inställning i denna fråga. Men det är ju ändå så, att här gäller det ett förslag, vars genomförande har ganska stora konsekvenser såväl för bygden som för statskassan. Under sådana förhållanden anser jag, att det är lämpligare, att man ser litet mera realistiskt på saken. Jag vill med anledning av detta förslag om friläggning eller inköp av ifrågavarande utjord erinra om att jag förut poängterat, att dels byamännen, dels pastoratet äga högarna och åsarna. Det har inte varit tal om att man skulle köpa den jorden. Den jord som det gäller kan inte byggas. Jag tror det är lämpligare att som nu ha en rejäl bondebefolkning där än att få någon sorts arrendejordbrukare.

Jag vill erinra om, att jag inte har yrkat avslag, men om vi ge oss in på det här, är jag inte lika optimistisk som den föregående ärade talaren utan tvärtom. Jag är viss om att det kommer att ställas mycket stora krav, och jag vet, att man för närvarande överväger vissa ingrepp, som skulle komma att kosta åtskilliga miljoner kronor och över huvud taget rasera möjligheterna

Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.

för den befolkning, som finns där, att leva vidare i den bygden.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Alla känna ju till, förmodar jag, Uppsala högar och ha sett, hur de se ut. Det är naturligtvis inte herr Lundbergs mening, att det skall bli någon skövling av dessa högar, utan han menar naturligtvis, att de skola äga bestånd även i fortsättningen. Men vad han reagerar emot är ju inköpet av en så stor areal mark ganska långt utanför dessa högar, och jag måste säga, att jag helt och hållet delar hans uppfattning på den punkten. Jag tycker att det inte är rimligt, att man på detta sätt skall kasta ut pengar för detta ändamål, då högarna i alla händelser komma att bevaras i sitt ursprungliga skick, även om man inte lägger ut dessa 175 000 kronor.

Jag vill tillägga, att herr Lundberg har rätt, då han säger, att ett beslut om inköp i detta fall blir prejudicerande för behandlingen av liknande förslag rörande inköp av andra områden, som anses ha samma ställning som detta ur fornminnessynpunkt. Enligt min mening bör man betänka sig, innan man går in på denna väg och beslutar dessa utgifter. Jag för min del vill inte vara med om att kasta ut pengar på sådana alldeles onödiga saker som detta förefaller vara. Uppsala högar komma nämligen utan tvivel att bevaras, även om man inte skulle lägga ned pengar på att inköpa ifrågavarande område.

Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts förslag om inköp av ifrågavarande område för 175 000 kronor.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen, som under detta anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav här-efter propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt, dels ock på avslag därå; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 3—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under statens utlåningsfonder och fonden för förslag till statsverket, i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Anslag under försvarets fonder.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåren 1949/50 under försvarets fonder m. m.

Punkten 1.

Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.

Sedan punkten föredragits, anförde

Herr HJALMARSON: Herr talman! I den försvarsmotion, som har väckts av högern, framläggas vissa synpunkter på försvarets kapitalbudget. Dessa synpunkter beröras inte i det nu föreliggande utlåtandet av statsutskottet, intes reservationsvis. Anledningen härtill är, att de till icke oväsentlig del

Interpellation ang. bebyggande av viss fastighet vid Svinesundsbron.

sammanhånga med en annan fråga, nämligen frågan om att ge försvaret en viss förtursrätt vid utläggande av olika beställningar inom industrien. Detta är emellertid en fråga, som kommer upp på dagordningen först vid ett senare tillfälle. Med herr talmannens tillåtelse skola vi vid detta senare tillfälle redovisa vår uppfattning beträffande ifrågavarande spørsmål rörande kapitalbudgeten.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 2—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

§ 15.

Föredrogs vart efter annat och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 4, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 16.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § 1 mom. förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17.

Föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående åtgärder i syfte att få bort dåliga och

främja tillkomsten och visningen av goda barnfilmer.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Avlämnades följande motioner, nämligen

nr 295, av herr *Jonsson* i Skedsbygd *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 24, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker; och

nr 296, av herr *Ståhl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 18, med förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 19.

Interpellation ang. bebyggande av viss fastighet vid Svinesundsbron.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVENSSON i Ljungskile, som yttrade: Herr talman! Sedan 1929 har köpman K. G. Ödman bedrivit handelsrörelse, omfattande speceri- och divershandel, kafé och matservering samt bensintappstation och skjutsstation vid Svinesunds förutvarande färjläge. Herr Ödmans rörelse har varit den enda på platsen och så gott som helt beroende av trafiken mellan Sverige och Norge. Då den nya Svinesundsbron byggdes, kom denna att ligga 60 meter över det gamla färjlägets plan. Den gamla vägen från färjläget upp till det nya brofästet är omkring 4 km. Herr Ödman måste på grund härav flytta sin rörelse upp till det nya brofästet, om den skall kunna bedrivas under de nya förhållanden, som skapats genom Svinesundsbrons tillkomst. På grund härav köpte han den 3 november 1939 fastigheten

Interpellation ang. bebyggande av viss fastighet vid Svinesundsbron.

Skogar 1⁴⁸ belägen i anslutning till brofästet på den svenska sidan öster om vägen. Detta är den enda tomt, som kan ifrågakomma för en sådan bebyggelse, som herr Ödmans rörelse kräver.

Då herr Ödman på våren 1941 stod i begrepp att börja bygga, begärdes från militärt håll, att byggnadsplan skulle upprättas för området i fråga. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län utfärdade under åberopande av 64 § stadsplanelagen den 6 mars 1941 byggnadsförbud. Detta skulle gälla till dess byggnadsplan fastställts, dock längst till den 31 december 1942. I början av 1942 tog försvarsmakten vissa mindre delar av tomlen i anspråk för befästningsanläggningar. Nu kunde man åberopa 1 § lagen av den 24 mars 1942 om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret. En ansökan av herr Ödman att få bebygga tomten lämnades efter åtskilliga utredningar utan bifall i februari 1944. Över länsstyrelsens beslut anförde herr Ödman besvär hos Kungl. Maj:t. I en resolution den 1 december 1944 lämnades dessa besvär med hänsyn till försvarets intressen utan bifall.

Redan i ett tidigare beslut av den 14 september 1944 hade Kungl. Maj:t förordnat, att två områden å fastigheten Skogar 1⁴⁸ om respektive 170 och 1 kvadratmeter skulle exproprieras för försvarsmaktens räkning. Herr Ödman begärde då att expropriationen skulle omfatta hela fastigheten. Sedan expropriationsnämnd utsetts förklarade häradsrätten målet vilande. Då försvarsmaktens intresse av tomten kommit i ett nytt läge i och med krigets slut, och en expropriation av hela fastigheten måste bli dyr för statsverket, ansåg expropriationsnämndens ledamöter, att frågan om huruvida herr Ödman finge bebygga tomten borde avgöras i första hand.

Vid en uppvaktning för försvarsministern ställde denne i utsikt, att en ny ansökan om bebyggelse skulle bifallas av Kungl. Maj:t. En sådan ansökan

ingavs också den 21 maj 1946. Trots detta är ärendet alltjämt oavgjort. Måhända beror detta på att kungl. generaltullstyrelsen gjort framställning om att för sin räkning få exproprieras 1 750 kvadratmeter av herr Ödmans fastighet för uppförande av en ny tullstation. Generaltullstyrelsens hemställan måste bygga på förutsättningen, att inga hinder från försvarets synpunkt numera skulle föreligga att bebygga fastigheten. Frågan gäller alltså om kungl. generaltullstyrelsen eller herr Ödman skall få bebygga den. Enligt herr Ödmans mening bör en ny tullstation kunna byggas väster om vägen på den mark, som generaltullstyrelsen redan äger.

Jag skall inte i detta sammanhang försöka argumentera för någon viss lösning av här föreliggande intressekonflikt. Den saken få givetvis parterna själva sköta. Vad som däremot synes mig orimligt är, att herr Ödmans rätt att bebygga tomten nu snart i 10 år hållits svävande. Det är dock för honom och hans familj ett väsentligt intresse att saken blir avgjord, då hans möjlighet att uppehålla rörelsen är helt beroende av huruvida han får bygga eller ej. Även om så skulle vara, att väsentliga statsintressen stå i vägen för herr Ödmans byggnadsplaner, så bör saken rimligtvis avgöras utan dröjsmål. Ett motsatt förfarande synes stå i dålig överensstämmelse med de krav på hänsyn och rättvisa, som varje medborgare kan göra anspråk på.

Jag anhåller därför om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet eller eventuellt till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, om ärendet överflyttats dit, få rikta följande fråga:

Hur snart kan köpman K. G. Ödman erhålla besked om han får bebygga fastigheten Skogar 1⁴⁸ belägen öster om Svinesundsbrons svenska landfäste?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. kontrollen över efterlevnaden av vissa kristidsbestämmelser.

§ 20.

Interpellation ang. kontrollen över efterlevnaden av vissa kristidsbestämmelser.

Herr NILSON i Spånstad erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! När ransoneringen på mjöl och bröd upphörde, hälsades dess avskaffande med den allra största tillfredsställelse av hela vårt land. De lättnader ransoneringens upphörande medförde uppskattades till fullo av alla och envar.

Samtidigt med att ransoneringen upphörde drogs det ett streck över handeln mellanhavanden med ransoneringsmyndigheten, och efter en slutrapport var handeln helt fri från kontroll och efterforskning i fråga om tid som varit.

När det gäller jordbruket har inte resultatet blivit helt detsamma. Livsmedelskommissionens kontrollanter fortsätta alltjämt med en viss kontroll över kvarnarna, och det har hänt att efter ransoneringens upphörande upptäckta överträdelser av gällande förmalningsbestämmelser angivits till åtal.

Jag finner det angeläget att framhålla, att jag inte ett ögonblick har för avsikt att ifrågasätta, att upptäckta förseelser prövas av domstol. Att lag skall följas är en grundförutsättning för ett lagbundet samhälles liv. I sammanhanget har emellertid uppmärksamats, att den fortsatta kontrollen av kvarnarna leder till att den grundläggande regeln om allas likhet inför lagen i detta spe-

ciella fall knappast kan sägas fungera som den bör. För den grupp av medborgare som arbeta inom handeln har man, och jag anser det fullt riktigt, släppt varje tanke på efterforskning av vad som skett före ransoneringens upphävande. När det gäller jordbrukarna fortgår kontrollen, och i dess spår förekomma, i de sällsynta fall förseelser uppmärksammas eller misstänkas, alltjämt dels irriterande polisundersökningar och dels att åtal anställas mot jordbrukare.

Med anledning av dessa iakttagelser tillåter jag mig att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet framställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat att de ovan relaterade förhållandena väckt stor uppmärksamhet och enligt många uppfattning leda till att likheten inför lagen inte anses vara fullständig på detta område?

Om den första frågan besvaras jakande, hur anser statsrådet att det ifrågasatt problemet skall kunna rättas till?

Denna anhållan bordlades.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.10 em.

In fidem

Gunnar Brith.